TELANGANA RETIRED VETERINARIANS ASSOCIATION

పశు విజ్ఞానము

PASHU VIGNANAMU

Bilingual Quarterly

Vol. 2 Issue: 1 July-August 2026 Hyderabad

Editorial Board

Editor-in-Chief

Dr. K. Kondal Reddy
M.V. Sc., PhD., Post Doc (Japan)
Professor & HOD, Dept. of LPT, and Registrar, (Retd) PVNRTVU, Hyderabad.

Editors

Dr. Lakshman Mekala
M.V.Sc., PhD, FEMSI., FIAVP,
Professor & HOD, Dept. of Vety.Path and OIC of EM Lab, (Retd) PVNRTVU, Hyderabad

Dr. G. Purushotham
M.V.Sc., PhD
Professor & HOD, Dept. of Vety. Anatomy & Vigilance Officer, Associate Dean (Retd), PVNRTVU, Hyderabad.

Members

Dr. Piedy Sriramulu, M.V.Sc., PhD
Addl. Director of Animal Husbandry (Retd.), Hyderabad.

Dr. P. Suresh, M.V.Sc., PDF (USA)
Former Director-In-Charge & Scientist "G", ICMR-NARFBR, Hyderabad.

President Message

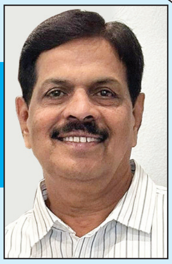

ప్రియమైన పాఠకులందరికి నమస్సులతో

"పశువిజ్ఞానము" 5వ సంచికతో మీ ముందుకు వస్తున్నందుకు చాలా సంతోషిస్తున్నాం. మీ ఆదరణ, అభిమానం, ప్రోత్సాహం వల్లనే మేము ఈ బృహత్తర కార్యక్రమాన్ని కొనసాగించ గలుగుతున్నాం. ఈ సందర్భంగా సమస్త టి.ఆర్.వి.ఏ. సభ్యులను వినమ్రతతో కోరేదిఏంటంటే మీ అనుభవాలను అక్షర రూపంలో అందించండి. అది ఏ రంగమైన కావచ్చు. ప్రజలకు, విద్యార్థులకు, పశు వైద్యులకు అందరికీ ఉపయోగకరంగా ఉంటుందని మా ప్రగాఢ విశ్వాసం. కేవలం కొంత సమయం కేటాయిస్తే మన అందరం ఈ యజ్ఞాన్ని నిరంతరాయంగా, ఉపయుక్తంగా, కొనసాగించవచ్చు. దయచేసి దీనిపై ప్రతి ఒక్కరూ దృష్టి సారించి సహకరించగలరని ఆశిస్తూ..

మీ

డాక్టర్ బి. అనంతం
అధ్యక్షులు

సంపాదకీయం

తెలంగాణ రిటైర్డ్ వెటరినేరియన్స్ అసోసియేషన్ ప్రచురిస్తున్న మా పత్రిక విజయవంతంగా తొలి వార్షికోత్సవాన్ని పూర్తి చేసుకొని రెండవ సంవత్సరంలోకి అడుగుపెట్టడం మా సంపాదకవర్గానికి, సంఘ కార్యవర్గానికి, రచయితలకు మరియు ముఖ్యంగా మా ప్రియ పాఠకులకు ఆనందదాయకమైన సందర్భంగా భావిస్తున్నాము. ఈ విజయానికి మూలాధారం పత్రికపై మీరు చూపిన అపారమైన ఆదరణ, ప్రోత్సాహం మరియు నిర్మాణాత్మక సూచనలు. మీ అందరికీ హృదయపూర్వక కృతజ్ఞతలు.

ప్రారంభం నుంచే మేము ఇచ్చిన హామీ ప్రకారం, పశుపోషకులు, పశు వైద్య నిపుణులు, విద్యార్థులు మరియు సాధారణ పాఠకులకు సులభంగా అర్థమయ్యేలా అధిక శాతం వ్యాసాలను తెలుగులో అందిస్తున్నాము. అదే సంప్రదాయాన్ని కొనసాగిస్తూ ఈ సంచికలో సంపాదకీయంతో సహా అనేక విలువైన వ్యాసాలను తెలుగులో ప్రచురించడం మాకు సంతోషాన్ని కలిగిస్తోంది.

ఈ సంచికలో పాడి పరిశ్రమకు సంబంధించిన మూడు ముఖ్యమైన వ్యాసాలను అందిస్తున్నాము. పాల పశువుల కొనుగోలులో పాటించవలసిన జాగ్రత్తలు, సేంద్రీయ పాల ఉత్పత్తి మరియు దానికి అనుబంధంగా ఆయుర్వేదం ద్వారా కలిగే ఆరోగ్య ప్రయోజనాలు, అలాగే బెంగళూరులోని ఆస్ట్రేలియా కాన్సులేట్ ఆర్థిక సహకారంతో అమలైన గ్రామీణ యువత మరియు మహిళలకు శాస్త్రీయ పాడి పరిశ్రమ, పాల విలువ ఆధారిత ఉత్పత్తులపై సామర్థ్యాభివృద్ధి కార్యక్రమం ప్రభావంపై నిర్వహించిన అధ్యయనం ఈ సంచికకు ప్రత్యేక ఆకర్షణగా నిలుస్తాయి.

పశువుల బీమా ద్వారా రైతులకు లభించే ఆర్థిక భద్రతపై సమగ్రంగా వివరించిన వ్యాసం ప్రతి పాల రైతుకు మార్గదర్శకంగా ఉపయోగపడుతుంది. అలాగే, ప్రాణాంతక జూనోటిక్ వ్యాధి అయిన రేబీస్ నివారణకు తీసుకోవాల్సిన చర్యలను శాస్త్రీయంగా వివరించిన వ్యాసం ప్రజారోగ్య పరిరక్షణకు ఎంతో దోహదపడుతుంది. ఉష్ణమండల దేశాలలో పెరుగుతున్న ఉష్ణోగ్రతలు పశువుల శారీరక విధులపై చూపే ప్రభావం, వాటిని అధిగమించేందుకు చేపట్టాల్సిన నిర్వహణ చర్యలపై కూడా విలువైన సమాచారం అందించబడింది.

రాబోయే ఐదేళ్లలో తెలంగాణను పశుసంపద ఉత్పాదకతలో దేశంలోనే ఆదర్శ రాష్ట్రంగా తీర్చిదిద్దేందుకు అవసరమైన పశుసంపద విధానాలపై ఒక ఆలోచనాత్మక వ్యాసం ఈ సంచికలో చోటు చేసుకుంది. అలాగే, ప్రపంచాన్ని వణికించిన రిండర్ పెస్ట్ (ముసర / పారుడు రోగం) ఈ వ్యాధి నిర్మూలనలో పశువైద్య సిబ్బంది సేవల పాత్రను ఒక సీనియర్ పశువైద్య సిబ్బంది పరిపాలనా అధికారి ఆసక్తికరంగా వివరించిన వ్యాసం పాఠకులకు చారిత్రక అవగాహనను అందిస్తుంది.

తెలంగాణ రిటైర్డ్ వెటర్నరీ అసోసియేషన్ కార్యవర్గం పత్రిక ప్రచురణతో మాత్రమే పరిమితం కాకుండా సభ్యుల మధ్య ఆత్మీయతను పెంపొందించే వినూత్న కార్యక్రమాలను నిరంతరం నిర్వహిస్తోంది. "ఆత్మీయ సమ్మేళనం" సందర్భంగా ప్రముఖ వైద్య నిపుణులతో ఆరోగ్య అవగాహన ఉపన్యాసాలు, విజ్ఞాన యాత్రలు, వెటర్నరీ వృత్తికి సంబంధించిన ముఖ్య దినోత్సవాల నిర్వహణ, సీనియర్ పశువైద్యులను ఘనంగా సత్కరించడం వంటి కార్యక్రమాలు సంఘం సేవా దృక్పథానికి నిదర్శనం. ఇవి సభ్యుల మధ్య స్నేహబంధాలను బలోపేతం చేయడమే కాకుండా సమాజానికి కూడా స్ఫూర్తిదాయకంగా నిలుస్తున్నాయి.

రెండవ సంవత్సరంలోకి అడుగుపెడుతున్న ఈ సందర్భంగా మా పత్రికకు ఆదరణ చూపుతున్న ప్రతి పాఠకునికి, రచయితకు, ప్రకటనదారులకు మరియు తెలంగాణ రిటైర్డ్ వెటరినేరియన్స్ అసోసియేషన్ సభ్యులందరికీ హృదయపూర్వక కృతజ్ఞతలు తెలియజేస్తూ, భవిష్యత్తులో కూడా ఇదే ఆదరణ, ఆశీస్సులు అందించాలని మనసారా కోరుకుంటున్నాము.

పాడి పరిశ్రమ - పాలకు విలువ జోడింపు ద్వారా ఆహార భద్రత

డా. కె. కొండల్ రెడ్డి, డా. ఎం. శశికుమార్
పి.వి.ఎన్.ఆర్. తెలంగాణ పశువైద్య విశ్వవిద్యాలయం, హైదరాబాద్

ఆస్ట్రేలియా కాన్సులేట్ జనరల్, బెంగళూరు తమ డైరెక్ట్ ఎయిడ్ ప్రోగ్రామ్ (DAP) కిందరూ. 4,49,360 మంజూరు చేసి, "పాడి పరిశ్రమ మరియు పాలకు విలువ జోడింపు ద్వారా ఆహార భద్రత" అనే ప్రాజెక్టును అమలు చేయడానికి సహకరించింది.

ఈ ప్రాజెక్టు కింద 10 గ్రామాల్లో గ్రామీణ మహిళలు, నిరుద్యోగ యువతకు నాణ్యమైన పాల ఉత్పత్తుల తయారీ, శాస్త్రీయ పాడి నిర్వహణ, మార్కెటింగ్‌దీపై శిక్షణ ఇచ్చారు. మొత్తం 363 మందిశిక్షణ పొందగా, వారిలో 85 శాతం మహిళలు ఉన్నారు.

ఆర్థిక ప్రయోజనాలు

శిక్షణ వల్ల పాడి పరిశ్రమను లాభదాయకంగా నిర్వహించే నైపుణ్యాలు పెరిగాయి. పాలతో విలువ ఆధారిత ఉత్పత్తులు తయారు చేసి అదనపు ఆదాయం పొందవచ్చనే అవగాహన కలిగింది. చాలామంది చిన్న స్థాయి పాల ఉత్పత్తుల వ్యాపారాలు ప్రారంభించాలనే ఆసక్తి చూపారు. దీంతో గ్రామీణ కుటుంబాలకు ఉపాధి, ఆదాయ అవకాశాలు పెరిగాయి.

జ్ఞానం మరియు నైపుణ్యాల అభివృద్ధి

శాస్త్రీయ పాడి నిర్వహణ, పాలకు విలువ జోడింపు అంశాలపై పుస్తకాలు అందజేశారు. ప్రత్యక్ష ప్రదర్శనలు, ప్రాక్టికల్ శిక్షణ ద్వారా పాల ఉత్పత్తుల తయారీ, నాణ్యత నియంత్రణ, మార్కెటింగ్‌లో శిక్షణార్థుల నైపుణ్యాలు మెరుగుపడ్డాయి. రైతులు ఆధునిక పద్ధతులను అనుసరించడానికి ప్రోత్సాహం పొందారు.

విద్యా మరియు సామాజిక ప్రయోజనాలు

పీజీ విద్యార్థులకు గ్రామాల్లో ప్రత్యక్ష అనుభవం లభించింది. రైతులతో జరిగిన చర్చల ద్వారా గ్రామీణ సమస్యలు, ఉపాధి అవకాశాలపై అవగాహన పెరిగింది. విశ్వవిద్యాలయం మరియు రైతుల మధ్య బంధం మరింత బలపడింది.

ఆస్ట్రేలియా ప్రభుత్వ సహకారానికి గుర్తింపు

ఈ కార్యక్రమానికి ఆస్ట్రేలియా ప్రభుత్వం అందించిన సహాయాన్ని బ్యానర్లు, శిక్షణ పుస్తకాలు, సర్టిఫికెట్లు మరియు సభలలో ప్రత్యేకంగా ప్రస్తావించారు. గ్రామ ప్రజలు కూడా కృతజ్ఞతలు తెలిపారు.

భవిష్యత్ అవసరాలు

శిక్షణ పొందినవారు చిన్న స్థాయి పాల ప్రాసెసింగ్ యూనిట్లు స్థాపించాలని ఆసక్తి వ్యక్తం చేశారు. అందుకోసం క్రీమ్ సెపరేటర్, బాటిల్ స్టెరిలైజర్, ఐస్‌దీతిజిజిక్రీమ్ ఫ్రీజర్, ఖోవా తయారీ యంత్రాలు వంటి పరికరాల కొనుగోలుకు ఆర్థిక సహాయం కోరారు.

కార్యక్రమం ప్రభావం

శిక్షణ ముగిసిన తర్వాత పాల్గొన్నవారిలో స్పష్టమైన మార్పులు కనిపించాయి. వారు పాల ఉత్పత్తుల తయారీ, శాస్త్రీయ పాడి నిర్వహణపై ధైర్యంగా చర్చించగలిగారు. గ్రామ పెద్దలు కూడా ఈ కార్యక్రమం ఎంతో ఉపయోగకరంగా ఉందని అభిప్రాయపడ్డారు. ముఖ్యంగా మహిళలు, యువతలో పాడి పరిశ్రమపై ఆసక్తి పెరిగింది.

కొంతమంది శిక్షణ పొందినవారు పాల ఉత్పత్తుల తయారీకి చిన్న పరిశ్రమలు ప్రారంభించేందుకు చర్యలు చేపట్టారు. ఇతర గ్రామాల ప్రజలు కూడా తమ గ్రామాల్లో ఇలాంటి శిక్షణ నిర్వహించాలని కోరారు. వ్యవసాయ పనులను వాయిదా వేసుకుని పెద్ద సంఖ్యలో ప్రజలు శిక్షణకు హాజరు కావడం ఈ కార్యక్రమంపై ఉన్న విశ్వాసాన్ని తెలియజేస్తుంది.

దీర్ఘకాలిక ప్రయోజనాలు

ఈ శిక్షణ వల్ల వచ్చిన మార్పులు భవిష్యత్తులో కూడా కొనసాగుతాయని భావించవచ్చు. నేర్చుకున్న నైపుణ్యాలు నేరుగా ఆదాయం పెంచే అవకాశాన్ని కల్పిస్తాయి. గ్రామాల్లో పాలు సమృద్ధిగా లభించడం, పాల ఉత్పత్తులకు గ్రామాలు, పట్టణాల్లో మంచి మార్కెట్ ఉండటం వల్ల ఈ వ్యాపారాలు విజయవంతమయ్యే అవకాశాలు ఎక్కువగా ఉన్నాయి. శిక్షణతో వచ్చిన ఆత్మవిశ్వాసం వల్ల చిన్న పరిశ్రమలు స్థాపించాలనే ఉత్సాహం పెరిగింది. దీంతో మహిళల సాధికారత, గ్రామీణ జీవనోపాధి మరింత బలోపేతం అవుతుంది.

ముఖ్యమైన సూచనలు

ఈ ప్రాజెక్టు ద్వారా పలు ముఖ్యమైన విషయాలు వెల్లడయ్యాయి.

- పాలను ముడి రూపంలో విక్రయించకుండా విలువ జోడించిన ఉత్పత్తులుగా మార్చితే రైతుల ఆదాయం గణనీయంగా పెరుగుతుంది.
- శాస్త్రీయ దాణా, మెరుగైన జాతుల పెంపకం, పశువుల ఆరోగ్య సంరక్షణ ద్వారా పాల ఉత్పత్తి పెంచే అవకాశం ఉంది.
- గ్రామీణ మహిళలు, యువతకు శాస్త్రీయ పాడి పరిశ్రమ, పాల ఉత్పత్తుల తయారీ, మార్కెటింగ్‌పై నిరంతర శిక్షణ అవసరం.
- విలువ జోడించిన పాల ఉత్పత్తులు పోషకాహారాన్ని అందించడంతో పాటు పాలు ఎక్కువ రోజులు నిల్వ ఉండేలా చేసి నష్టాలను తగ్గిస్తాయి.
- గ్రామాల్లో కోల్డ్ స్టోరేజ్, చల్లని గొలుసు (Cold Chain) సదుపాయాలను బలోపేతం చేయడం అవసరం.
- పాల ఉత్పత్తుల వినియోగం పెరగడం ద్వారా గ్రామీణ ఆర్థిక వ్యవస్థ అభివృద్ధి చెంది, మహిళలు మరియు బలహీన వర్గాలకు స్థిరమైన ఉపాధి అవకాశాలు లభిస్తాయి.

ముగింపు

ఈ ప్రాజెక్టు గ్రామీణ మహిళలు, యువతలో శాస్త్రీయ పాడి పరిశ్రమపై అవగాహన పెంచి, పాలకు విలువ జోడించిన ఉత్పత్తుల తయారీ ద్వారా ఆదాయాన్ని పెంచే దిశగా విజయవంతమైన అడుగుగానిలిచింది. ఇలాంటి శిక్షణ కార్యక్రమాలు, ఆర్థిక సహాయం, అవసరమైన పరికరాల అందుబాటు కల్పిస్తే గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో ఆహార భద్రత, మహిళా సాధికారత మరియు స్థిరమైన జీవనోపాధి మరింత బలోపేతం అవుతాయి. ◆

పాడి పశువుల కొనుగోలులోముఖ్యమైన జాగ్రత్తలు

డాక్టర్ పోలు నరసింహ రెడ్డి
విశ్రాంతసహాయ సంచాలకులు (ప.సం.)
సహకారం: **డాక్టర్ సుధాకర్ లంకా**
విశ్రాంత సంయుక్త సంచాలకులు (ప.సం.)

పాడి పశువులను కొనుగోలు చేసే సమయంలో సరైన ఎంపిక చేస్తే లాభదాయకమైన పాల ఉత్పత్తి సాధ్యమవుతుంది. తప్పు ఎంపిక వల్ల ఆర్థిక నష్టం, వ్యాధుల వ్యాప్తి, తక్కువ పాల దిగుబడి వంటి సమస్యలు వస్తాయి. పాడి పశువు ఎంపికలో ఆరోగ్యం, పొదుగు నిర్మాణం, పాల దిగుబడి, వయస్సు మరియు వ్యాధి చరిత్ర ముఖ్యమైన అంశాలుగా పరిగణించాలి.

రైతులు గుర్తుంచుకోవాల్సిన "5P" సూత్రం

Pedigree **(చరిత్ర)** + Production (పాల దిగుబడి) + Pregnancy (గర్భ స్థితి) + Physical Health (ఆరోగ్యం) + Price (ధర). ఈ ఐదు అంశాలు సంతృప్తికరంగా ఉంటే పశువు కొనుగోలు సాధారణంగా లాభదాయకంగా ఉంటుంది. వ్యాధి రహిత ఫారాల నుంచే కొనుగోలు చేయడం మరియు కొనుగోలు తర్వాత కొత్త పశువులను కొంతకాలం వేరుగా ఉంచడం మంచిది.

మంచి పాడి ఆవు సాధారణంగా మొదటి ఐదు ఈతలలో అధిక పాల ఉత్పత్తి ఇస్తుంది; మొదటి లేదా రెండవ ఈతలో ఉన్న పశువులకు ఎక్కువగా ప్రాధాన్యం ఇచ్చి కొనుగోలు మంచిది.

జాతి: తెలంగాణ రాష్ట్రంలో గుర్తింపు పొందిన పాడి ఆవు / గేదె జాతులు ఏవి లేవు. అందువల్ల కొంచెం ఖరీదు ఎక్కువైనప్పటికీ గుర్తింపు పొందిన ముర్రా, నీలి, రావి, జాఫరా బాది జాతుల పాడి గేదెలను మరియు షాహీ వాల్ / గిర్ / సింధీ లేదా వాటి ద్వారా అభివృద్ధి చేయబడిన గ్రేడెడ్ పాడి పశువులను కొనుగోలు చేయుట మంచిది.

ఆరోగ్యకరమైన పశువును ఎంపిక చేయాలి : ఆరోగ్యకరమైన ఆవు లేక గేదె కళ్లు ప్రకాశవంతంగా, నీరు కారకుండా ఉంటాయి. ముక్కు తేమతో తడిగా ఉంటుంది, శ్వాస సక్రమంగా ఉంటుంది. వెంట్రుకలు మెరుస్తూ, పేలు లేదా చర్మవ్యాధులు లేకుండా ఉండాలి. శరీరం బలంగా, అతిగా సన్నగా లేదా లావుగా ఉండకూడదు.

మంచి పాడి పశువు బాహ్య లక్షణాలు: శరీరం త్రిభుజాకార (Wedge-shaped) నిర్మాణంలో ఉండాలి. పొడవైన శరీరం, విశాలమైన ఛాతీ. మెరిసే వెంట్రుకలు. చురుకైన స్వభావం. బలమైన కాళ్లు మరియు గిట్టలు.

1. దంత పరీక్ష ద్వారా వయస్సు తెలుసుకోవాలి

- 2వ లేదా 3వ ఈత (lactation)లో ఉన్న పశువులు సాధారణంగా ఎక్కువ లాభదాయకం. వృద్ధ పశువులను కొనుగోలు చేయడం మంచిది కాదు.
- దంతాల ఆధారంగా వయస్సు అంచనా వేయాలి. ఈ పరీక్ష ద్వారా పాడి పశువు యొక్క వయస్సు నిర్ధారణ చేయవచ్చు. మూడున్నర, నాలుగు, మరియు ఐదు సంవత్సరముల వయసులో పాల పండ్లు ఊడిపోయి ముందరిక్రింది దవడ శాశ్వత పండ్లు వచ్చును.
- పై దవడలో పండ్లు ఉండవు. ముందటి దవడ పండ్లు 8, దవడ పండ్లు 12, చివరి దవడ పండ్లు 12 కలిపి మొత్తం 32 శాశ్వత పండ్లు (దంతములు) ఉండును.
- కొన్ని ప్రాంతాలలో నీటిలో ఫ్లోరైడ్ అధికముగా ఉండటంవల్ల దవడ పండ్లు బలహీనముగా ఉండి మేత నమలడంలో / నెమరు వేయటంలో ఇబ్బంది వలన పిడచలు వేయుటకు ఆస్కారము కలదు. అందువలన నోరు తెరిచి దవడ పండ్లను పరిశీలించవలెను.

2. నడక సరిగా ఉండాలి, కుంటడం ఉండకూడదు.

కాళ్లు మరియు గిట్టలు : కాళ్లు నిటారుగా ఉండాలి. కుంటడం ఉండకూడదు. గిట్టలు పగుళ్లు లేకుండా ఉండాలి. సులభంగా నడవగలగాలి.

నడక పరీక్ష: ఈ పరీక్ష ద్వారా రిల్ల కాలు, నడక సమస్యలు గుర్తించవచ్చు. లవణ మిశ్రమముల లోపము, కండరాలు కుంచించుకొని పోవటం వల్ల పశువును నడిపించినచో సమస్యను గుర్తించవచ్చు. వెనక కాలు/కాళ్లు నేలను రాచుకొని నడవడం,

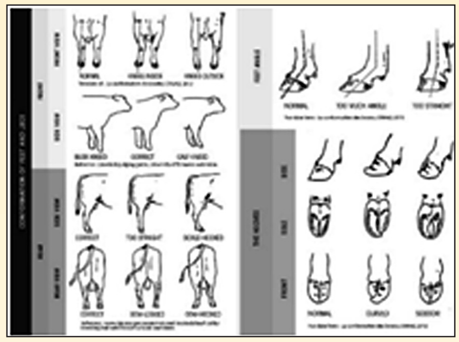

తడబడటం, సరిగా నడవకపోవడం రిల్ల కాలు లక్షణాలు.

రిల్ల కాలు పశువైద్యునిచే శస్త్ర చికిత్స ద్వారా సరిచేయవచ్చు. లేకుంటే తుంటి కీలులో ఉండే తొలిగే ప్రమాదం వుంది. శస్త్ర చికిత్స ద్వారా ఈ సమస్యను తొలగించుకోవచ్చును. అయిననూ పశువును కొనేటప్పుడు షరతులతో కొనుగోలు చేయుట మంచిది.

3. పొదుగు (Udder) పరిశీలన:

పొదుగు పెద్దగా, సమతుల్యంగా ఉండాలి. ముందు మరియు వెనుక భాగాలలో గట్టిగా అతుక్కుని ఉండాలి. నాలుగు స్తనాలు సమాన

పరిమాణంలో సక్రమంగా ఉండాలి. స్తనాలు నిటారుగాక్రిందికి ఉండాలి. గడ్డలు, గాయాలు, పొదుగు వాపు లక్షణాలు ఉండకూడదు. పాలు పితికించి చూసి పాల ప్రవాహం సరిగా ఉందో లేదో నిర్ధారించుకోవాలి.

4. పాల దిగుబడి నిర్ధారణ: యజమాని చెప్పిన పాల దిగుబడిని మాత్రమే నమ్మకూడదు. కనీసం రెండు లేదా మూడుసార్లు పాలు పితికించి స్వయంగా పరిశీలించాలి. ఉదయం, సాయంత్రం పాల పరిమాణాన్ని నమోదు చేయాలి. రోజువారీ పాల రికార్డులు పరిశీలించాలి.

5. ప్రసవ మరియు వ్యాధి చరిత్ర: ఎన్ని సార్లు ఈనిందో తెలుసుకోవాలి. FMD, HS, BQ టీకాలు వేసారా? డీవార్మింగ్ వివరాలు ఉన్నాయా? బ్రూసెల్లోసిస్, TB వంటి వ్యాధుల చరిత్ర ఉందా? పశువైద్యుని ద్వారా పరీక్ష

చేయించాలి. టీకాలు, నులిపురుగుల నివారణ రికార్డులు పరిశీలించాలి.

6. వ్యాధి రహిత ఫారాల నుంచే కొనాలి: తెలిసిన, విశ్వసనీయ రైతులు లేదా ప్రభుత్వ ఫారాల నుండి కొనుగోలు చేయడం మంచిది. పశువుల సంతలు లేదా మార్కెట్లలో వ్యాధుల వ్యాప్తి ప్రమాదం ఎక్కువగా ఉంటుంది.

7. గర్భిణీ పశువుల విషయంలో: గర్భధారణ ఎన్నినెలలు ఉందోపశు వైద్యునితో నిర్ధారించాలి. ప్రసవానికి సమీపంలో ఉన్న పశువులను కొనుగోలు చేస్తే అదనపు జాగ్రత్తలు అవసరం.

8. రైతులకు ఉపయోగకరమైన సూత్రం: "కళ్ళు, కాళ్లు, పొదుగు, పాలు, పత్రాలు" ఈ ఐదు అంశాలు సరిగా ఉంటే పాడి పశువు కొనుగోలు విజయవంతమయ్యే అవకాశాలు ఎక్కువ.

ముగింపు: "మంచి పశువు కొనుగోలు అనేది ఖర్చు కాదు, భవిష్యత్తు పెట్టుబడి."

సరైన ఎంపిక → అధికపాలు → ఎక్కువ లాభం స్థిరమైన పాడిపరిశ్రమ

పాడి పశువుల కొనుగోలు చెక్ లిస్ట్ (20 పాయింట్లు)

కొనుగోలు చేసే ముందు ఈ చెక్ లిస్ట్ను ప్రింట్ చేసుకుని వెంట తీసుకెళితే మంచి పశువును ఎంపిక చేయడం సులభం.

క్రమ సంఖ్య	పరిశీలించాల్సిన అంశం	✓
1	జాతి (HF, Jersey, Murrah, Gir, Sahiwal మొదలైనవి) నిర్ధారించారా?	☐
2	పశువు వయస్సు (దంతాల ఆధారంగా) పరిశీలించారా?	☐
3	1వ, 2వ లేదా 3వ ఈతలలో ఉందా?	☐
4	గత పాల దిగుబడి రికార్డు చూశారా?	☐
5	కనీసం 2-3 సార్లు పాలు పితికించి చూశారా?	☐
6	పొదుగు సమానంగా అభివృద్ధి చెందిందా?	☐
7	నాలుగు స్తనాలు సక్రమంగా ఉన్నాయా?	☐
8	పొదుగు వాపు, గడ్డలు లేదా గాయాలు ఉన్నాయా?	☐
9	కళ్ళు ప్రకాశవంతంగా, ముక్కు తడిగా ఉందా?	☐
10	శ్వాస, దగ్గు, ముక్కు కారడం వంటి సమస్యలు లేకుండా ఉన్నాయా ?	☐
11	చర్మం, వెంట్రుకలు ఆరోగ్యంగా ఉన్నాయా?	☐
12	పేలు, పిడుదులు లేదా చర్మవ్యాధులు లేవా?	☐
13	నడక సరిగా ఉందా? కుంటడం లేదా కాళ్ల సమస్య లేమైనా ఉన్నాయా?	☐
14	శరీర స్థితి (Body Condition Score) మధ్యస్థంగా ఉందా?	☐
15	పశువు స్వభావం ప్రశాంతంగా ఉందా?	☐
16	టీకాలు మరియు డీవార్మింగ్ (నట్టల నివారణ) రికార్డులు ఉన్నాయా?	☐
17	బ్రూసెల్లోసిస్, క్షయ (TB) వంటి వ్యాధుల చరిత్ర లేదా పరీక్ష వివరాలు ఉన్నాయా?	☐
18	చివరి ప్రసవం ఎప్పుడు జరిగిందో తెలుసుకున్నారా?	☐
19	గర్భధారణ స్థితిని పశు వైద్యునితో నిర్ధారించారా?	☐
20	కొనుగోలు తర్వాత 2-3 వారాలు క్వారంటైన్‌కు ఏర్పాట్లు చేశారా?	☐

రైతు ఆర్థిక భద్రతకు అత్యంత కీలకమైన రక్షణ వ్యవస్థ పశు బీమా

సేకరణ :
డాక్టర్ శరత్ కుమార్ జహూర్కర్
విశ్రాంత బీమా అధికారి

సంకలనం:
డాక్టర్ సుధాకర్ రావు లంకా
విశ్రాంత సంయుక్త సంచాలకులు (ప.సం.)

1. **పశు బీమా అంటే ఏమిటి?** పశువులు అనారోగ్యం, ప్రమాదం, సహజ విపత్తు లేదా ఆకస్మిక మరణం వల్ల రైతుకు కలిగే ఆర్థిక నష్టాన్ని తగ్గించడానికి ప్రభుత్వం అందించే బీమా రక్షణ. ఇది రైతు కుటుంబానికి ఆర్థిక భద్రత, పశుసంవర్ధక రంగానికి స్థిరత్వం, మరియు పశువులపై పెట్టుబడికి భరోసా ఇస్తుంది.
2. **పశు బీమా ఎందుకు అవసరం?** పశువు రైతు ఆస్తి, దాని మరణం రైతుకు పెద్ద నష్టం, పశువులపై పెట్టుబడి పెరుగుతున్న నేపథ్యంలో రిస్క్ కూడా పెరుగుతోంది, చిన్న, సన్నకారు రైతులకు భద్రత అవసరం, పశుసంవర్ధక రంగాన్ని స్థిరంగా ఉంచడం కోసం ప్రభుత్వ రక్షణ అవసరం
3. **బీమా కవరేజ్ – ఏం కవర్ అవుతుంది?** పశువుమరణం (అనారోగ్యం, ప్రమాదం, విష ప్రయోగం), సహజ విపత్తులు (వరద, తుపాను, మెరుపు), ప్రమాదాలు (రోడ్డు ప్రమాదం, పాము కాటు), శస్త్రచికిత్సలో మరణం, అగ్ని ప్రమాదం వంటి విషయాలలో ఉపయోగ పడుతుంది.
4. **బీమా విలువ (Sum Insured):** పశువు మార్కెట్ విలువలో 90% వరకు బీమా కవరేజ్ అవుతుంది మార్కెట్ విలువను వెటర్నరీ అధికారి ధృవీకరిస్తారు.
5. **ప్రీమియం & ప్రభుత్వ సబ్సిడీ:** సాధారణ రైతులకు 35% సబ్సిడీ, SC/ST/BPL రైతులకు: 50–80% సబ్సిడీ వర్తిస్తుంది, మిగతా భాగం రైతు చెల్లించాలి.
6. **పశువు గుర్తింపు (Ear Tagging):** బీమా చేయడానికి పశువు కుకర్ణ చిహ్నం (Ear Tag) తప్పనిసరి. క్లెయిమ్ సమయంలో అదే ట్యాగ్ నంబర్‌తో సరిపోవాలి.
7. **అవసరమైన పత్రాలు:** ఆధార్ కార్డ్, బ్యాంక్ పాస్‌బుక్, పశువు ఫోటో, కర్ణ చిహ్నం నంబర్, రైతు గుర్తింపు పత్రాలు, వెటర్నరీ ధృవీకరణ
8. **క్లెయిమ్ ప్రక్రియ (పశువు చనిపోతే):** వెంటనే బీమా కంపెనీకి సమాచారం అందించాలి, చనిపోయిన పశువు ఫోటోలు, ట్యాగ్ నంబర్, వెటర్నరీ మరణ ధృవీకరణ జాత పేర్చాలి, బీమా కంపెనీ పరిశీలన తరువాత, రైతు బ్యాంక్ ఖాతాకు బీమా మొత్తం జమ అవుతుంది.
9. **పశు బీమా రైతుకు కలిగించే ప్రయోజనాలు:** ఆకస్మిక నష్టాల నుండి రక్షణ కల్పిస్తుంది, పశువులపై పెట్టుబడి పెంచే ధైర్యం పెరుగుతుంది, పశుసంవర్ధక రంగంలో స్థిరత్వం, కుటుంబ ఆర్థిక భద్రత కలుగుతుంది
10. **సంక్షిప్తంగా:** పశు బీమా = పశువుల మరణం/ ప్రమాదం వల్ల రైతుకు కలిగే ఆర్థిక నష్టాన్ని ప్రభుత్వం బీమా రూపంలో భర్తీ చేసే రక్షణ వ్యవస్థ.

పశు బీమా చరిత్ర, పరిణామం, అభివృద్ధి మరియు భవిష్యత్తు దిశ:

భారతదేశ గ్రామీణ ఆర్థిక వ్యవస్థలో పశు సంపదకు ప్రత్యేక స్థానం ఉంది. వ్యవసాయంతో పాటు పాడి పరిశ్రమ లక్షలాది రైతు కుటుంబాలకు నిత్యం ఆదాయాన్ని అందించే జీవనాధారంగా నిలిచింది. ఒక పాలిచ్చే ఆవు లేదా గేదె రైతు కుటుంబానికి కేవలం పశువు మాత్రమే కాదు; అది వారి పొదుపు, పెట్టుబడి, భద్రత మరియు భవిష్యత్తుకు ప్రతీక. అలాంటి విలువైన పశువు వ్యాధి, ప్రమాదం, ప్రకృతి వైపరీత్యం లేదా ఇతర కారణాల వల్ల మరణించినప్పుడు రైతు తీవ్రమైన ఆర్థిక సంక్షోభాన్ని ఎదుర్కోవలసి వస్తుంది. ఈ నేపథ్యంలో రైతు పెట్టుబడిని రక్షించడానికి, పాడి పరిశ్రమలో స్థిరత్వాన్ని తీసుకురావడానికి మరియు గ్రామీణ కుటుంబాలకు భరోసా కల్పించడానికి పశు బీమా వ్యవస్థ అభివృద్ధి చెందింది. నేడు పశు బీమా పాడి అభివృద్ధి కార్యక్రమాలలో ఒక అవిభాజ్య భాగంగా మారింది.

భారతదేశంలో పశు బీమా ఆవిర్భావం:

స్వాతంత్ర్యానంతరం కాలంలో దేశంలో పశు సంపద అధికంగా ఉన్నప్పటికీ పశు బీమా అనే భావన చాలా పరిమిత స్థాయిలో మాత్రమే ఉండేది. ప్రభుత్వ పశు ఫారాలు, సైనిక పశు యూనిట్లు మరియు కొన్ని వాణిజ్య పాడి ఫారాల్లో మాత్రమే బీమా అమలులో ఉండేది. 1950–1970 మధ్య కాలంలో పశువుల విలువ తక్కువగా ఉండేది. బీమా సంస్థలు గ్రామీణ ప్రాంతాలకు చేరుకోలేకపోయాయి. రైతులకు బీమాపై అవగాహన చాలా తక్కువగా ఉండేది. పశువుల గుర్తింపు, ధృవీకరణ వ్యవస్థలు అభివృద్ధి చెందలేదు. దీని ఫలితంగా పశు బీమా ఒక పరిమిత సేవగానే కొనసాగింది.

శ్వేత విప్లవం, పశు బీమాకు పునాది:

1970లో డాక్టర్ వర్గీస్ కురియన్ నాయకత్వంలో ప్రారంభమైన "ఆపరేషన్ ఫ్లడ్" భారతదేశ పాల పరిశ్రమను పూర్తిగా మార్చి వేసింది. గ్రామీణ పాల ఉత్పత్తిదారులను సహకార సంఘాల రూపంలో సంఘటితం చేసి దేశవ్యాప్తంగా పాల సేకరణ, ప్రాసెసింగ్ మరియు మార్కెటింగ్ వ్యవస్థలను అభివృద్ధి చేసింది. ఈ సహకార ఉద్యమం భారత పాల విప్లవానికి ప్రధాన కారణమైంది.

సంకరజాతి ఆవులు, అధిక దిగుబడి గేదెలు గ్రామాలకు చేరడంతో పశువుల విలువ గణనీయంగా పెరిగింది. ఒక పశువు మరణం రైతు కుటుంబానికి భారీ నష్టంగా మారింది. అప్పుడు పశు బీమా అవసరం స్పష్టంగా కనిపించింది.

సహకార పాల ఉద్యమం మరియు పశు బీమా :

అమూల్ నమూనాను అనుసరించి దేశవ్యాప్తంగా ఏర్పడిన పాల సహకార సంఘాలు రైతులకు పశు ఆరోగ్యం, కృత్రిమ గర్భధారణ, మేతాభివృద్ధి, పశు వైద్య సేవలతోపాటు బీమా సేవలను కూడా అందించడం ప్రారంభించాయి.

ఈ దశలోపశువులకు చెవి ట్యాగులు అమర్చడం, పశువుల విలువ నిర్ధారణ, బీమా నమోదు, ప్రీమియం వసూలు, క్లెయిమ్ ప్రక్రియలో సహాయం, వంటి సేవలను పాల సంఘాలు నిర్వహించసాగాయి.భారతదేశ పాల సహకార ఉద్యమం గ్రామీణాభివృద్ధి మరియు రైతు సంక్షేమంలో కీలక పాత్ర పోషించిన సంస్థాగత వ్యవస్థగా గుర్తింపు పొందింది.

ప్రభుత్వ పశు బీమా పథకాల యుగం:

2000 తర్వాత కేంద్ర ప్రభుత్వం పశు సంపదను గ్రామీణ ఆర్థిక భద్రతకు ప్రధాన వనరుగా గుర్తించి పశు బీమా కార్యక్రమాలను విస్తరించింది.

ఈ పథకాల ప్రధాన లక్ష్యాలు: పశు మరణాల వల్ల కలిగే ఆర్థిక నష్టాన్ని తగ్గించడం, అధిక దిగుబడి జాతుల పెంపకాన్ని ప్రోత్సహించడం, బ్యాంకు రుణాలకు భద్రత కల్పించడం, పాడి రంగంలో పెట్టుబడులను పెంచడం. ప్రభుత్వ సబ్సిడీల కారణంగా చిన్న మరియు సన్నకారు రైతులకు కూడా పశు బీమా అందుబాటులోకి వచ్చింది. పాడి అభివృద్ధి, పశు ఆరోగ్యం మరియు సహకార సంఘాల బలోపేతానికి కేంద్ర ప్రభుత్వం పలు కార్యక్రమాలను అమలు చేస్తోంది.

తెలుగు రాష్ట్రాలలోపశు బీమా చరిత్ర: తెలంగాణ ప్రాంతంలో పశు బీమా చరిత్రను మూడు దశలుగా చూడవచ్చు.

ఉమ్మడి ఆంధ్రప్రదేశ్ కాలం (1960-2014):

ఈ కాలంలో పాల సహకార సంఘాల ద్వారా పాడి అభివృద్ధి, విజయా డెయిరీ వ్యవస్థ విస్తరణ, బ్యాంకు రుణ పథకాలతో బీమా అనుసంధానం, సంకరజాతి పశువుల పెంపకం జరిగాయి. రుణంతో కొనుగోలు చేసిన పశువులకు బీమా తప్పనిసరి కావడంతో రైతుల్లో బీమా పై అవగాహన పెరిగింది.

తెలంగాణ రాష్ట్ర ఆవిర్భావం తర్వాత (2014-2024):

తెలంగాణ ప్రభుత్వం పాడి రంగాన్ని గ్రామీణ ఆర్థికాభివృద్ధికి ప్రధాన సాధనంగా గుర్తించింది. విజయా డెయిరీ, నిర్మల్, ముల్కనూరు, కరీంనగర్ డెయిరీల సభ్యులకు పాల పశువుల పంపిణీ కార్యక్రమంలో పశు బీమాను కూడా చేర్చింది. పాల పశువు యూనిట్ ఖర్చులో మూడు సంవత్సరాల బీమా వ్యయం కూడా పొందుపరచబడింది. ఈ కార్యక్రమం ద్వారా లక్షలాది రైతులకు అధిక దిగుబడి పశువులు అందాయి. బీమాపై రైతుల అవగాహన పెరిగింది. సహకార పాల సంఘాల ప్రాధాన్యం పెరిగింది. పశు సంపద రక్షణకు ప్రభుత్వ కట్టుబాటు స్పష్టమైంది.

డిజిటల్ పశు బీమా దశ (2025 తరువాత):

ప్రస్తుతం తెలంగాణలో పశు గుర్తింపు, డిజిటల్ రికార్డులు, మొబైల్ ఆధారిత సేవల వైపు వేగంగా మార్పులు జరుగుతున్నాయి. భవిష్యత్తులో RFID ట్యాగింగ్, డిజిటల్ ఆరోగ్య కార్డులు, ఆన్‌లైన్ క్లెయిమ్ నమోదు, మొబైల్ వెటర్నరీ సేవలు, AI ఆధారిత రిస్క్ అంచనా, వంటి వ్యవస్థలు పశు బీమాలో కీలక పాత్ర పోషించనున్నాయి.

పశు బీమాలో పశు వైద్యుల పాత్ర:

పశు బీమా వ్యవస్థ విజయానికి పశు వైద్యులు ప్రధాన ఆధారం. వారి బాధ్యతలు: పశువుల ఆరోగ్య పరీక్ష, విలువ నిర్ధారణ, చెవి ట్యాగింగ్ ధృవీకరణ, మరణ ధృవీకరణ, పోస్టుమార్టం నిర్వహణక్లెయిమ్ ధృవీకరణ, వంటి కీలక అంశాలను కలిగి ఉంటాయి.పశు వైద్యుల నిష్పాక్షికత మరియు సాంకేతిక నైపుణ్యం బీమా వ్యవస్థపై రైతుల విశ్వాసాన్ని పెంచుతుంది.

ప్రస్తుత సవాళ్లు:

ఇప్పటికీ పశు బీమా వ్యవస్థ కొన్ని సవాళ్లను ఎదుర్కొంటోంది. రైతులలో పూర్తి అవగాహన లేకపోవడం, క్లెయిమ్ పరిష్కారంలో ఆలస్యం, పశువుల విలువ నిర్ధారణలో తేడాలు, కొన్ని ప్రాంతాలలో బీమా సేవల కొరత, మోసపూరిత క్లెయిమ్‌దీలు, వ్యాధుల వల్ల పాల ఉత్పత్తి నష్టాలకు తగిన రక్షణ లేకపోవడం, ఈ సమస్యలను పరిష్కరించడం భవిష్యత్ అవసరం.

ప్రపంచ అనుభవాలు - తెలంగాణకు పాఠాలు:

దేశంలోని అనేక పాల సంఘాలు రైతుల కోసం సమూహ పశు బీమా పథకాలను విజయవంతంగా అమలు చేస్తున్నాయి. కొన్ని పాల సంఘాలు రైతుల తరపున ప్రీమియంలో భాగస్వామ్యం వహించడం లేదా పూర్తి ప్రీమియం చెల్లించడం వంటి కార్యక్రమాలను కూడా చేపట్టాయి. ఈ నమూనాలు తెలంగాణలో కూడా విస్తరించే అవకాశముంది.

తెలంగాణలో పశు బీమా భవిష్యత్తు:

రాబోయే దశాబ్దంలో తెలంగాణ పశు బీమా వ్యవస్థ మరింత సమగ్రంగా మారే అవకాశం ఉంది. ప్రతిపాదిత భవిష్యత్ నమూనాలో ప్రతి పాల సంఘ సభ్యునికి ఆటోమేటిక్ బీమా, పాల బిల్లుల నుండి ప్రీమియం మినహాయింపు, RFID ఆధారిత గుర్తింపు, డిజిటల్ క్లెయిమ్ సెటిల్‌మెంట్, వ్యాధి మరియు ప్రకృతి వైపరీత్యాల కవరేజ్, పశు ఆరోగ్య రికార్డులతో అనుసంధానం, మహిళా పాల ఉత్పత్తిదారులకు ప్రత్యేక రక్షణ, వృద్ధ రైతులకు ప్రీమియం రాయితీలు ఉండవచ్చు.

2040 నాటికి తెలంగాణలోప్రతి పాల పశువుకు బీమా, ప్రతి పశువుకు డిజిటల్ ఆరోగ్య పాస్‌పోర్ట్, 72 గంటల్లో క్లెయిమ్ పరిష్కారం, AI ఆధారిత వ్యాధి హెచ్చరికలు, సహకారసంఘాల ద్వారా సమగ్ర పశు సంక్షేమ పథకాలు అమలులోకి వస్తే దేశానికి ఆదర్శంగా నిలవగలదు.

ముగింపు

పశు బీమా భారతదేశ పాడి పరిశ్రమ చరిత్రలో ఒక నిశ్శబ్ద విప్లవం. శ్వేత విప్లవం పాల ఉత్పత్తిని పెంచితే, పశు బీమా రైతు భద్రతను పెంచింది. సహకార సంఘాలు, ప్రభుత్వ పథకాలు మరియు పశు వైద్యుల కృషి వల్ల పశు బీమా గ్రామీణ జీవితంలో భాగమైంది. తెలంగాణలో పశు బీమా ప్రయాణం ఇంకా అభివృద్ధి దశలోనే ఉన్నప్పటికీ, డిజిటల్ సాంకేతికత, సహకార పాల వ్యవస్థలు మరియు బలోపేతమైన పశు వైద్య సేవల సమన్వయంతో రాబోయే సంవత్సరాల్లో ఇది గ్రామీణ సామాజిక భద్రతకు ప్రధాన స్తంభంగా మారే అవకాశం ఉంది.

"పశువు రైతు ఆస్తి అయితే, పశు బీమా ఆ ఆస్తికి రక్షణ కవచం. రైతు భద్రతే పాడి పరిశ్రమ భవిష్యత్తు."

వర్షాకాలంలో పశుసంరక్షణ...!

డా. వైష్ణవి పోలపెల్లి, ఎంవీఎస్సీస్కాలర్, పశు శస్త్ర చికిత్స విభాగం, డీఎస్విసికెవి, దుర్గ్
డా. రాధాకృష్ణ పులికంటి, ప్రొఫెసర్ అండ్ హెడ్, పశు శరీర ధర్మ శాస్త్ర విభాగం, పి.వి.ఎన్.ఆర్టీ.వి.యు., హైదరాబాద్

రాబోయేది వర్షాకాలం..! భారతదేశంలో పశుపోషణ అనేది గ్రామీణ ఆర్థిక వ్యవస్థకు వెన్నుముక వంటిది, అయితే తొలకరిజల్లులు కురుస్తు మనసుకు ఆహ్లాదకరంగా అనిపించే ఈ వర్షాకాలం వేసవి వేడిని తగ్గించి ఉపశమనం కలిగించినప్పటికీ, అధిక తేమ, బురద, నీటి నిల్వలు వంటి పరిస్థితులు పశువుల ఆరోగ్యానికి సవాళ్లను సృష్టిస్తాయి. ఈ పరిస్థితులు వ్యాధికారక సూక్ష్మజీవులు, పరాన్నజీవులు మరియు వ్యాధి వ్యాప్తి చేసే కీటకాలకు అనుకూలంగా ఉంటాయి. కాబట్టి ఆశ్రయం, పోషణ మరియు ఆరోగ్య సంరక్షణపై ప్రత్యేక శ్రద్ధ అవసరం.

1. పశువుల షెడ్ మరియు నివాస నిర్వహణ:

వర్షాకాలంలో పశువుల ఆరోగ్యం మరియు ఉత్పాదకతను కాపాడుకోవడానికి శాస్త్రీయమైన షెడ్ మరియు నివాస నిర్వహణ అత్యంత కీలకం.

వర్షాకాలంలో పశువుల షెడ్ చుట్టూ డ్రైనేజీ కాలువలను శుభ్రంగా ఉంచి నీరు నిల్వ ఉండకుండా చూడాలి, ఎందుకంటే నిల్వ నీటిలో దోమలు, ఈగలు పెరిగి వ్యాధులను వ్యాప్తి చేస్తాయి. షెడ్ నేలను పొడిగా ఉంచడం చాలా ముఖ్యం; బురదగా లేదా తడిగా ఉన్న నేల వల్ల ఫుట్ రాట్ వంటి సమస్యలు వచ్చే అవకాశం పెరుగుతుంది. అందువల్ల పొడి గడ్డి, వరి తొక్కలు లేదా సా డస్ట్ పరచి వాటిని తరచూ మార్చాలి. నేలపై సున్నం (లైమ్ పౌడర్) చల్లడం ద్వారా తేమ తగ్గడమే కాకుండా క్రిముల సంఖ్య కూడా తగ్గుతుంది. వర్షాలు ప్రారంభమయ్యే ముందు పైకప్పు లీకేజీలను సరిచేసి షెడ్‌లోకి నీరు రాకుండా జాగ్రత్తపడాలి, ఎందుకంటే తడి వాతావరణం ముఖ్యంగా పిల్ల దూడలు, గొర్రె పిల్లలు మరియు మేక పిల్లల్లో న్యుమోనియా వచ్చే ప్రమాదాన్ని పెంచుతుంది. అలాగే షెడ్‌లో తగినంత గాలి ప్రసరణ ఉండేలా చూసుకోవాలి; పూర్తిగా మూసివేయకుండా ఉండటం వల్ల మూత్రం నుంచి విడుదలయ్యే అమోనియా వాయువు పేరుకుపోకుండా ఉండి శ్వాసకోశ సంబంధిత సమస్యలను నివారించవచ్చు.

2. మేత మరియు పోషకాహార నిర్వహణ:

మేత మరియు పోషకాహార నిర్వహణ విషయానికి వస్తే, వర్షాకాలంలో లభించే లేత పచ్చి మేతను పశువులకు ఒక్కసారిగా కాకుండా క్రమంగా పరిచయం చేయాలి. పచ్చి గడ్డిలో నీటి శాతం, సులభంగా పులిసే కార్బోహైడ్రేట్లు ఎక్కువగా ఉండటం వల్ల పశువుల్లో 'బ్లోట్' (కడుపుబ్బరం) మరియు తీవ్రమైన విరేచనాలు (Diarrhea) వచ్చే ప్రమాదం ఉంది. కాబట్టి దీనిని పొడి గడ్డి (Hay/Straw) తో కలిపి సమతుల్యంగా అందించాలి. ముఖ్యంగా, చిన్న వయస్సు లేదా తక్కువ ఎత్తు ఉన్న జొన్న (Sorghum) మొక్కల్లో 'హైడ్రోసయానిక్ యాసిడ్' (HCN / Prussic acid) అనే విషపూరిత రసాయనం ఎక్కువగా ఉంటుంది. కాబట్టి మొక్కలు కనీసం 3--4 అడుగుల ఎత్తు వచ్చే వరకు వాటిని మేపకూడదు. అధిక తేమ కారణంగా పశుగ్రాసం, పిండి పదార్థాలు త్వరగా బూజు పడతాయి. ఇటువంటి బూజు పట్టిన ఆహారం ద్వారా పశువుల శరీరంలోకి ప్రవేశించే మైకోటాక్సిన్లు 'అఫ్లాటాక్సికోసిస్' (Aflatoxicosis) అనే కాలేయ సంబంధిత విష ప్రభావానికి దారితీస్తాయి, కాబట్టి వీటిని పూర్తిగా నివారించాలి. వర్షాల వల్ల నేలలోని ఖనిజ లవణాలు కొట్టుకుపోయి మేతలో వాటి శాతం తగ్గుతుంది కాబట్టి, పశువుల రోగనిరోధక శక్తిని పెంచడానికి మినరల్ మిక్స్చర్ లేదా మినరల్ బ్లాక్స్‌ను శాస్త్రీయంగా సరఫరా చేయాలి.

3. ఆరోగ్య సంరక్షణ మరియు వ్యాధి నివారణ

వర్షాకాలంలో వచ్చే అంటువ్యాధులను అరికట్టడానికి ముందస్తు రోగనిరోధక చర్యలు మరియు వ్యాధి నివారణ అత్యవసరం. వర్షాలు పడటానికి ముందే పశువైద్యుల సలహా మేరకు ఖచ్చితంగా టీకాలు వేయించాలి. ఆవులు, గేదెలకు గొంతువాపు (Hemorrhagic Septicemia - HS), జబ్బవాపు (Black Quarter - BQ), మరియు గాలికుంటు వ్యాధి (Foot and Mouth Disease - FMD) నివారణ టీకాలు వేయించాలి. అలాగే గొర్రెలు, మేకలకు బొబ్బరోగం లేదా ఇ.టి (Enterotoxemia - ET), పి.పి.ఆర్ (Peste des Petits Ruminants) మరియు నీలి నాలుక వ్యాధి (Blue Tongue) వంటి వ్యాధులకు వ్యతిరేకంగా రోగనిరోధక టీకాలు ఇప్పించాలి. వ్యాధి కారక కీటకాలైన దోమలు, ఈగలు మరియు పేల నియంత్రణకు షెడ్ లోపల, గోడలకు అనువైన క్రిమిసంహారక మందులను క్రమం తప్పకుండా స్ప్రే చేయడం ద్వారా బాహ్య పరాన్నజీవుల జనాభాను అదుపులో ఉంచవచ్చు.

4. పరాన్నజీవుల (Worms) నియంత్రణ:

పశువులలో అంతర్గత మరియు బాహ్య పరాన్నజీవుల (Parasites) నియంత్రణ చేయడం వల్ల పశువు యొక్క ఉత్పాదకతను పెంచడానికి తోడ్పడుతుంది. వర్షాకాల వాతావరణం పరాన్నజీవుల గుడ్లు, లార్వాలు వృద్ధి చెందడానికి అనుకూలంగా ఉంటుంది కాబట్టి, పశువైద్య నిపుణుల సూచనల ప్రకారం సరైన డోసేజ్‌తో డీ-వార్మింగ్ (నట్టల నివారణ) మందులు ఇప్పించాలి. పేలు (Ticks), మైట్స్, మరియు లైస్ వంటి బాహ్య పరాన్నజీవులు పశువుల రక్తాన్ని పీల్చడమే కాకుండా, రక్తం ద్వారా వ్యాపించే ప్రాణాంతక ప్రోటోజోవా వ్యాధులైన 'బేబిసియోసిస్' (Babesiosis) మరియు 'అనాప్లాస్మోసిస్' (Anaplasmosis) వంటి వాటికి కారణమవుతాయి కాబట్టి వీటి నిర్మూలన అవసరం.

5. మాస్టిటిస్ మరియు కాళ్ల సంరక్షణ:

చివరగా, పాడి పశువులలో మాస్టిటిస్ (పొదుగు వాపు వ్యాధి) మరియు కాళ్ల సంరక్షణపై ప్రత్యేక శ్రద్ధ వహించాలి. పాలు పితికే ముందు పొదుగును పొటాషియం పర్మాంగనేట్ లేదా శుభ్రమైన నీటితో కడిగి ఆరనివ్వాలి. పాలు పితికిన వెంటనే బాక్టీరియా లోపలికి ప్రవేశించకుండా ఉండటానికి 'టీట్ డిప్' పద్ధతిలో ఐడోఫోర్ (Iodophor) ద్రావణాన్ని ఉపయోగించడం ద్వారా మాస్టిటిస్ వ్యాధిని సమర్ధవంతంగా నివారించవచ్చు. పశువుల గిట్టలను తరచూ పరిశీలిస్తూ, ఏవైనా గాయాలు లేదా ఫుట్ రాట్ లక్షణాలు ఉంటే వెంటనే చికిత్స చేయాలి. గిట్టల ఇన్ఫెక్షన్లను నివారించడానికి పశువులను 5% కాపర్ సల్ఫేట్ ద్రావణంతో కూడిన 'ఫుట్ బాత్' (Foot Bath) గుండా నడిపించడం అత్యంత శాస్త్రీయమైన మరియు ప్రభావవంతమైన పద్ధతి.

రచయితలు ◆

సేంద్రీయ పాల ఉత్పత్తిలోసంప్రదాయ, ఆయుర్వేద, మరియు ఆధునిక పశు వైద్య సమన్వయం

(స్థిరమైన డెయిరీ అభివృద్ధికి ఒక సమగ్ర దృక్పథం)

(డా. సుధాకర్ రావు లంకా, విశ్రాంత సంయుక్త సంచాలకులు ప.సం. శాఖ)

భారతదేశం ప్రపంచంలోనే అతిపెద్ద పాల ఉత్పత్తిదారు దేశంగా నిలిచింది. పాల ఉత్పత్తి పెరుగుతున్న కొద్దీ యాంటీబయాటిక్స్ వినియోగం, పాలలో ఔషధ అవశేషాల సమస్య, యాంటీమైక్రోబియల్ రెసిస్టెన్స్ (AMR) వంటి సవాళ్లు కూడా పెరుగుతున్నాయి. ఈ నేపథ్యంలో సంప్రదాయ ఎథ్నోవెటర్నరీ మెడిసిన్ (Ethnoveterinary Medicine - EVM) మరియు ఆయుర్వేద పశు వైద్య విధానాల పట్ల రైతులు, శాస్త్రవేత్తలు, విధాన నిర్ణేతలలో మళ్లీ ఆసక్తి పెరుగుతోంది.

ఎథ్నోవెటర్నరీ మెడిసిన్ అంటే ఏమిటి?

గ్రామీణ సమాజాలు తరతరాలుగా అనుసరిస్తూ వస్తున్న పశు ఆరోగ్య సంరక్షణ పద్ధతులు, ఔషధ మొక్కల వినియోగం, స్థానిక జ్ఞానంపై ఆధారపడిన చికిత్సా విధానాల సమాహారాన్ని ఎథ్నోవెటర్నరీ మెడిసిన్ అంటారు. ఇది స్థానికంగా లభించే సహజ వనరులు, ప్రజల అనుభవాలు మరియు సంప్రదాయ విజ్ఞానంతో అభివృద్ధి చెందిన జ్ఞాన వ్యవస్థ.

సేంద్రీయ పశు పోషణలో ప్రాముఖ్యత

ప్రకృతి సిద్ధమైన లేదా సేంద్రీయ పశు పోషణ వ్యవస్థలో గృహ వైద్యం, సంప్రదాయ పశు వైద్యం కీలక పాత్ర పోషిస్తాయి. ఇవి పశువులను ఆరోగ్యంగా ఉంచడమే కాకుండా, చిన్నపాటి ఆరోగ్య సమస్యలను రసాయన మందులు లేదా యాంటీబయాటిక్స్ వినియోగం లేకుండానే నిర్వహించడానికి సహాయపడతాయి.

దీని వల్లచికిత్స ఖర్చులు తగ్గుతాయి. యాంటీబయాటిక్స్ వినియోగం తగ్గుతుంది. పాలలో ఔషధ అవశేషాల ప్రమాదం తగ్గుతుంది. సేంద్రీయ పాల నాణ్యత మెరుగుపడుతుంది. పర్యావరణంపై ప్రతికూల ప్రభావం తగ్గుతుంది.

వ్యాధి వచ్చిన తర్వాత చికిత్స చేయడం కంటే వ్యాధి రాకుండా నిరోధించడం ఉత్తమం. అందువల్ల సమతుల ఆహారం, పరిశుభ్రత, ఒత్తిడి నియంత్రణ, క్రమబద్ధమైన ఆరోగ్య పరిశీలన ముఖ్యమైనవి. శరీరంలోని జీవక్రియలు సమతుల్యంగా ఉంటే ఆరోగ్యం బాగుంటుంది

"సంప్రదాయ జ్ఞానం మరియు ఆధునిక పశు వైద్య శాస్త్రం కలిసినప్పుడే స్థిరమైన, సురక్షితమైన మరియు లాభదాయకమైన సేంద్రీయ పాల ఉత్పత్తి వ్యవస్థను నిర్మించగలం."

శాస్త్రీయ ఆధారాలు: National Dairy Development Board (NDDB) ఆధ్వర్యంలో నిర్వహించిన పరిశీలనలు మరియు భారతీయ వ్యవసాయ పరిశోధన సంస్థల అధ్యయనాల ప్రకారం, కొన్ని ఎథ్నోవెటర్నరీ చికిత్సలు సాధారణ పశు ఆరోగ్య సమస్యల నిర్వహణలో ఉపయోగకరంగా ఉన్నట్లు నివేదించబడింది.

ప్రత్యేకించి పొదుగు వాపు (Mastitis), అజీర్ణం (Indigestion), స్వల్ప జ్వరం, అంతర్గత మరియు బాహ్య పరాన్నజీవుల సమస్యలు, చిన్నపాటి గాయాలు వంటి పరిస్థితులలో రైతులకు తక్కువ వ్యయంతో ప్రత్యామ్నాయ చికిత్సా మార్గంగా ఉపయోగపడినట్లు అధ్యయనాలు సూచిస్తున్నాయి. అయితే, అన్ని వ్యాధుల చికిత్సకు ఇవి పూర్తిస్థాయి ప్రత్యామ్నాయమని భావించడం సరికాదు. తీవ్రమైన లేదా ప్రాణాపాయ పరిస్థితుల్లో ఆధునిక పశు వైద్య సేవలు తప్పనిసరిగా అవసరం. ఈ రంగంలో మరిన్ని నియంత్రిత శాస్త్రీయ పరిశోధనలు అవసరమని పరిశోధకులు సూచిస్తున్నారు.

సేంద్రీయ డెయిరీ వ్యవస్థలో ఆయుర్వేద మందుల పాత్ర

సేంద్రీయ డెయిరీ వ్యవస్థలో ప్రధాన లక్ష్యం పశువుల సహజ రోగనిరోధక శక్తిని పెంపొందించడం. ఈ లక్ష్య సాధనలో ఆయుర్వేద ఔషధాలు మరియు మూలికా ఆధారిత చికిత్సలు ముఖ్యమైన పాత్ర పోషిస్తాయి. ఆయుర్వేద పద్ధతుల ద్వారా జీర్ణశక్తి మెరుగుపడుతుంది. రోగనిరోధక శక్తి పెరుగుతుంది. ఒత్తిడి ప్రభావం తగ్గుతుంది. పాల ఉత్పత్తి మరియు నాణ్యత మెరుగుపడవచ్చు మరియు సాధారణ వ్యాధుల నివారణకు సహాయపడుతుంది.

ఈ పద్ధతులు శతాబ్దాలుగా భారతీయ గ్రామీణ సమాజాలలో ఉపయోగించబడుతున్నాయి. సహజ మూలికల ఆధారంగా ఉండటం వల్ల పర్యావరణానికి హాని తక్కువగా ఉండటమే కాకుండా, సేంద్రీయ వ్యవసాయ సూత్రాలకు అనుగుణంగా ఉంటాయి.

సేంద్రీయ పాల ఉత్పత్తి కోసం సమగ్ర ఆరోగ్య నమూనా

మొదటి స్థాయి: మంచి పోషకాహారం, పచ్చి మేత, ఖనిజ మిశ్రమం సమకూర్చడం

రెండవ స్థాయి; టీకాలు, డీవార్మింగ్, బయోసెక్యూరిటీ నిబంధనలు పాటించడం

మూడవ స్థాయి: ఎథ్నోవెటర్నరీ చికిత్సలు, ఆయుర్వేద సప్లిమెంట్లు, హెర్బల్టానిక్స్, వాడకం

నాలుగవ స్థాయి: అవసరమైతే ఆధునిక పశు వైద్య చికిత్స చేయించడం

గృహ వైద్యం ప్రకృతిసిద్ధ ఉత్పత్తులకు అధిక విలువను, విశ్వసనీయతను అందిస్తుంది.

1. రోజువారీ హెర్బల్ ఫీడింగ్ ప్రోటోకాల్

పాలిచ్చే ఆవులు/గేదెలకు

పదార్థం	మోతాదు/రోజు	ప్రయోజనం
శతావరి పొడి	20-30 గ్రా	పాల ఉత్పత్తి పెరుగుదల
అశ్వగంధ పొడి	15-20 గ్రా	ఒత్తిడి తగ్గింపు, శక్తి పెంపు
మెంతుల గింజలు	50-100 గ్రా	జీర్ణక్రియ మెరుగుదల, పాల ఉత్పత్తి
వెల్లుల్లి	20-30 గ్రా	రోగనిరోధక శక్తి పెంపు
తులసి ఆకులు	25-50 గ్రా	శ్వాసకోశ ఆరోగ్యం

2. పొదుగు వాపు (Mastitis) నియంత్రణ SOP

నివారణ: పాలు పితికే ముందు, తర్వాత పొదుగును శుభ్రం చేయాలి. వేపాకుల కషాయం లేదా కలమంద రసంతో టీట్డిప్పింగ్ చేయాలి. పడుకునే ప్రదేశం పొడిగా ఉంచాలి.

ప్రారంభ దశలో లేపనం: పసుపు పొడి 50 గ్రా+కలమంద గుజ్జు 100 గ్రా+కొబ్బరి నూనె 50 మి.లీ బాగా కలిపి రోజుకు 2 సార్లు పొదుగుపై రాయాలి.

గాయాలు: నీల వేము పేస్ట్ / హరితం కలిపిన నూనె వాడవచ్చు

గమనిక: తీవ్రమైన పొదుగు వాపు జ్వరం లేదా పాలు పూర్తిగా మారిన సందర్భాల్లో వెంటనే అర్హత కలిగిన పశు వైద్యుడిని సంప్రదించాలి.

3. సహజ నట్టల నివారణ కార్యక్రమం: ప్రతి 3-4 నెలలకు వేప ఆకులు 100గ్రా, బొప్పాయి ఆకులు 100గ్రా, వెల్లుల్లి 25గ్రా, పేస్ట్ చేసి దాణాలో కలిపి 3 రోజుల పాటు ఇవ్వాలి.

4. ప్రసవానికి ముందు మరియు తరువాత సంరక్షణ: ప్రసవానికి 30 రోజుల ముందు నుండి ఖనిజ మిశ్రమం, శతావరి, మంచి నాణ్యత గల పచ్చి మేత ఇవ్వాలి. ప్రసవం తర్వాత గోరు వెచ్చని నీరు, బెల్లం 250-500 గ్రా, మెతుల మిశ్రమం కలిపి తాగించవచ్చు.

6. వార్షిక ఆరోగ్య క్యాలెండర్

కార్యక్రమం	వ్యవధి
టీకాలు (Vaccinations)	ప్రభుత్వ షెడ్యూల్ ప్రకారం
నట్టల నివారణ (Deworming)	3-4 నెలలకు ఒకసారి
ఖనిజ మిశ్రమం (Mineral Mixture)	రోజూ
శరీర స్థితి పరిశీలన	నెలకు ఒకసారి
పాల పరీక్ష	నెలకు ఒకసారి

బాహ్య మరియు అంతర్ పరాన్న జీవుల నివారణ:

- ➢ బాహ్య పరాన్నజీవుల నుండి ఉపశమనం కోసం వేప, భృంగరాజ్, నీల వేము, పాపయ్యా ఆకులు, వెల్లుల్లి వంటి వాటిని ఉపయోగించి అంతర్గత మరియు బాహ్య పరాన్నజీవులు నుండి ఉపశమనం పొందవచ్చు.
- ➢ బాహ్య పరాన్నజీవుల నివారణకు వేప నూనె (క్రియాశీల పదార్థం: Azadirachtin) + కొబ్బరి నూనె = 1:1 నిష్పత్తి, వారానికి 2 సార్లు శరీరమంతా రాయవచ్చు దీని ప్రభావం: 7-14 రోజుల్లో ఉంటుంది, గర్భిణీ పశువులకు కూడా వాడ వచ్చు
- ➢ వేప ఆకులు 250 గ్రాములు, లెమన్ గ్రాస్ 100 గ్రాములు, తులసి ఆకులు 50 గ్రాములు, నీరు 5 లీటర్లు ఈ మిశ్రమాన్ని 2 లీటర్లు అయ్యేంత వరకు మరిగించి, చల్లారగానే ఆవు శరీరమంతా స్ప్రే చేయాలి. వారానికి ఒకసారి చేయవచ్చు.
- ➢ వెల్లుల్లి పేస్ట్-20-30 g/day (పెద్ద ఆవు)+ ఆపిల్ సైడర్ వెనిగర్ (ACV) - 20 ml నీటిలో కలిపి పాడిలో ఇవ్వాలి, రక్తంలో sulfur compounds ఏర్పడి దోమలు, వెల్లుల్లి అంతర్ పరాన్న జీవుల నివారణ చేస్తుంది.
- ➢ సీడర్ వుడ్ ఆయిల్ / జామైల్ / లెవెండర్ ఆయిల్ లాంటి లేప నూనెలను నువ్వుల నూనె / కొబ్బరి నూనెలో (carrier oils) కలిపి వాడాలి. డోస్ (100ml carrier oilకి) Cedarwood 10 ml, Eucalyptus 10 ml, Lavender 5 ml, Vetiver oil 5 ml మంచి వాసన, టిక్, మైట్లను దరిచేరకుండా ఉంటుంది.
- ➢ వేప పొడి 50%, నీలి వేల (Indigofera tinctoria) 20%, పసుపు (Turmeric) 20%, పొడి ఉప్పు 10%, పశువు మెడ, చెవులు, తోక దగ్గర రాయాలి. ఈ మిశ్రమం బాహ్య పరాన్న జీవులను నిలువరించచేయడానికి ఉపయోగపడే పొడి రూపం.
- ➢ వేప నూనె+కలమంద రసం మరియు పసుపు కలిపి చేసిన లేపనాలు గాయాలను వేగంగా నయం చేయడానికి మరియు చర్మ వ్యాధులను తగ్గించడానికి తోడ్పడతాయి.
- ➢ సున్నం నీరు + వేప కషాయం, గోదాంలో లేదా షెడ్‌లో వారానికి ఒకసారి చల్లాలి. సున్నం (Lime) 2దివీ, వేప కషాయం 10 లీటర్లు నట్టల గుడ్లు, larvae, mitesను చంపుతుంది.
- ➢ పేలు ఎక్కువగా చెవులు, తోక, కాళ్ల వద్ద వస్తాయి - ఆ ప్రాంతాలు తప్ప కుండా చూడాలి
- ➢ అధికంగా essential oils వేయకండి (చర్మం ఎండిపోతుంది)
- ➢ దూడలు మరియు గర్భిణీ ఆవుల్లో మైల్డ్ ఆప్షన్స్ వాడాలి (Neem + Coconut oil)

అజీర్ణం / ఆహారం జీర్ణం కాకపోవడం

పశువులలో జీర్ణ సంబంధ వ్యాధులు (అజీర్ణం, బ్లోటింగ్, అజీర్ణిత ఆహారం, ఆమ్లత్వం, జులాబు, మలబద్ధకం, రుమెన్స్టేసిస్, రుమినల్ ఆసిడోసిస్ మొదలైనవి) ఎక్కువగా ఆహారం, ఇన్ఫెక్షన్లు, వాతావరణ మార్పులు, పరాన్నజీవుల వల్ల వస్తాయి. ఇవన్నీ నియంత్రించడానికి ఉపయోగించే ఆయుర్వేద (హెర్బల్) మందులు క్రింది విధంగా ఉన్నాయి:

సమస్య	నివారణ	మోతాదు
రుమెన్మోటిలిటీ పెరుగుటకు అజీర్ణం తగ్గుటకు	అల్లం రసం 20-40 ml, జీలకర్ర పొడి 10g, పసుపు 5g, బెల్లం/గోళి 20g, కాస్త నీళ్లలో కలిపి	రోజుకు 1సారి 2-3 రోజులు ఇవ్వాలి.
నెమరు వేయక పోవడంకై	హింగు (Asafetida) 3-5g నీటిలో ధనియాల పొడి 20g, సొంఫ్ (Fennel) 10g,	రోజుకు 2 సార్లు 2-3 రోజులు.
గ్యాస్‌తో కడుపుబ్బు నివారణకు	Castor oil / Eranda Tailam50-100 ml orally, Mustard oil + Hing 20 ml orally, Jeelakarra + Yelakulu	కషాయం రోజుకు 1సారి త్రాపడం వల్ల వెంటనే ఫలితం ఇస్తుంది.
ఆమ్లతత్వం తగ్గించడానికి	సోడియం బైకార్బొనేట్ (బేకింగ్ సోడా) 50-80g నీటిలో, సుందర్భన్‌గా బియ్యం గంజి 2 L/day	పుల్ల ఆహారం తక్కువగా, dry fodder ఎక్కువగా ఇవ్వాలి.
విరోచనాలకు తగ్గుటకు	అవిసె గింజ కషాయం 500 ml/day, గువ్వ ఆకుల కషాయం 250-500 ml ధనియాల + జీలకర్ర పొడి10-20 g/day.	నీటిలో కలిపి ఇవ్వాలి
మలబద్ధకం కై	ఆముదం నూనె 50-150 ml, ఈసాబ్ గోల్ 50g, గోధుమ పొట్టు పొడి మిక్స్ 2-3 days,	శరీరంలో విషపూరిత పదార్థాలు తొలగుతాయి.
జీర్ణ సంబంధ వ్యాధులకు రానివ్వదు	వేప ఆకులు + పసుపు + వెల్లుల్లి ముద్ద చిన్న మోతాదులో 3 రోజులు ఇస్తే పశువులు	
ంూమెన్మైక్రోఫ్లోరా బలపడుటకు.	మజ్జిగ 1-2 L/day-బెల్లం + జీరా 25-50 g2 L/week - గంజి (జీడి అన్నం నీరు), వీటివల్ల	

సేంద్రీయ పాల ఉత్పత్తిలో ఆయుర్వేద పాత్ర:

భారతదేశంలో ప్రస్తుతం సేంద్రీయ డెయిరీ రైతులకు ఉపయోగపడే అనేక ఆయుర్వేద వెటర్నరీ ఉత్పత్తులు అందుబాటులో ఉన్నాయి. వాటిలో పాల ఉత్పత్తి, ప్రజనన ఆరోగ్యం, కాలేయ ఆరోగ్యం, ఖనిజ లోపాలు, పొదుగు వాపునియంత్రణ వంటి అవసరాలకు ప్రత్యేక ఉత్పత్తులు ఉన్నాయి. (Garudavet). ఈ మందులు పశువుల ఆరోగ్యంపై ఎటువంటి ప్రతికూల ప్రభావాలు చూపకుండా, సురక్షితంగా పనిచేస్తాయి.ఆయుర్వేదం కేవలం చికిత్సా విధానమే కాదు, పశువుల ఆరోగ్య నిర్వహణకు సంబంధించిన సంపూర్ణ జీవన విధానం.

పాల ఉత్పత్తి దారులు ఎక్కువగా ఉపయోగించే ఆయుర్వేద ఉత్పత్తులు

అవసరం	ఉత్పత్తుల ఉదాహరణలు
పొదుగు వాపు నియంత్రణ	Mastilep Gel
పాల ఉత్పత్తి పెంపు	Lepta-H Vet, Milk Let
కాల్షియం లోపం	Calsun Gel
కాలేయ ఆరోగ్యం	Liv.52 Vet
రోగనిరోధక శక్తి	Immunol
జీర్ణక్రియ	వివిధ హెర్బల్రుమినేటర్టానిక్స్

ముఖ్యమైన జాగ్రత్త: ఆయుర్వేద ఉత్పత్తులు సహాయక మరియు నివారణ చర్యలుగా ఉపయోగకరమైనప్పటికీ:

- FMD, HS, BQ వంటి వ్యాధులకు టీకాలు తప్పనిసరి.
- తీవ్రమైన పొదుగు వాపు, సెప్టిసీమియా, న్యుమోనియా వంటి పరిస్థితుల్లో ఆధునిక పశు వైద్య చికిత్స అవసరం కావచ్చు.
- సేంద్రీయ డెయిరీలో కూడా “ఆయుర్వేద + శాస్త్రీయ పశువైద్యం + మంచి నిర్వహణ” కలయిక ఉత్తమ ఫలితాలను ఇస్తుంది. (Grand View Research)

డెయిరీ రైతులకు ఉపయోగకరమైన ఆయుర్వేద వెటర్నరీ ఉత్పత్తుల పోలిక

ఉపయోగం	ఉత్పత్తి	ముఖ్య ప్రయోజనం
పాల ఉత్పత్తి పెంపు	Himalaya Galactin Vet	శతావరి, జీవంతి ఆధారిత గాలాక్టాగాగ్; (Himalaya Wellness (India))
పాల ఉత్పత్తి & ఉబ్బెత్తు ఆరోగ్యం	Alarsin Lepta-H Veterinary Supplement	లాక్టేషన్ మెరుగుదల, ఉబ్బెత్తు పనితీరు మెరుగుదల (alarsin.in)
కాల్షియం లోపం	Ayurvet Caldhan V	కాల్షియం, ఖనిజాల భర్తీ, పాలిచ్చే జంతువులకు మద్దతు
కాలేయ ఆరోగ్యం	Ayurvet Superliv Liquid	ఆకలి, జీర్ణక్రియ, కాలేయ పనితీరు మెరుగుదల (Vetogen)
ప్రసవానంతర గర్భాశయ శుద్ధి	Himalaya HimROP Vet Liquid	గర్భాశయ శుభ్రత, ప్రజనన ఆరోగ్యం (Myanimal)
ఖనిజ మిశ్రమం	Himalaya HimChelate	సూక్ష్మ ఖనిజాల సరఫరా
ఉత్పాదకత పెంపు	Ayurvet Ayumin	పాల ఉత్పత్తి, మొత్తం పనితీరు మెరుగుదల
దగ్గు, శ్వాసకోశ ఆరోగ్యం	Ayurvet Bovituss	శ్వాసకోశ సహాయక హెర్బల్ఫార్ములేషన్
గాయాలు, చర్మ సమస్యలు	Himalaya Scavon Vet Spray	గాయాల సంరక్షణ, చర్మ ఆరోగ్యం
సంతానోత్పత్తి సమస్యలు	Aloes Compound Vet Tablets	అనీస్ట్రస్, సైలెంట్ హీట్ నిర్వహణ

సేంద్రీయ పశు వైద్యంలో హోమియోపతి పాత్ర:

ప్రకృతి సిద్ధ పశు పోషణలో ఆయుర్వేదం వలె, హోమియోపతి కూడా రసాయన రహిత చికిత్సగా విస్తృతంగా ఉపయోగించబడుతోంది. హోమియోపతి మందులలో రసాయనాలు ఉండవు కాబట్టి, పాల ఉత్పత్తులలో ఎటువంటి అవశేషాలు మిగలవు.

హోమియోపతి చికిత్సలో, పశువుల యొక్క వ్యక్తిగత లక్షణాలు మరియు మొత్తం జీవనశైలిని పరిగణలోకి తీసుకుని మందులను ఎంపిక చేస్తారు. అందుకే, సరైన చికిత్స కోసం హోమియోపతి పశు వైద్య నిపుణుడిని సంప్రదించడం చాలా ముఖ్యం.

వాణిజ్య సంస్థలు పశువులలోని సాధారణ సమస్యలైన పొదుగు వాపు, నట్టల నివారణ, కడుపుబ్బరం (Bloat), మరియు తీవ్రమైన ఒత్తిడి వంటి వాటి కోసం ప్రత్యేకంగా కిట్‌లను లేదా మిశ్రమాలను తయారు చేసి విక్రయిస్తున్నాయి.

సాధారణంగా ఉపయోగించే హోమియోపతి మందులు:

- పొదుగు వాపు : Belladonna 30, Phytolacca 200.
- తక్కువ పాలు: Urtica urens Q, Pulsatilla 30.
- పాలు నిలిచిపోవడం: Bryonia 200.
- పుట్టిన తర్వాత uterus సమస్యలు: Sepia 200 / Calcareaphos
- బ్లోటింగ్ (గ్యాస్): Carboveg 200 / Nux vomica, Stress.
- Transport stress: Ignatia 30, Rescue remedy.

ప్రయోజనాలు: అవశేషాలు లేనిపాలు (Residue Free), ఆవుల ఆరోగ్యం ఎక్కువ కాలం బాగుంటుంది, అధిక ధర (+30–60% మార్కెట్), Sustainability మరియు cow longevity పెరుగుతుంది.

సారాంశం: సేంద్రీయ పాల ఉత్పత్తిలో ఆయుర్వేదం, హోమియోపతీ, Ethno Veterinary ఒక శాస్త్రీయ, సంప్రదాయ, ఖర్చు తక్కువ, రసాయన రహిత పద్ధతి. ఇది ఆరోగ్యం → Welfare → పాల నాణ్యత → రైతు ఆదాయం అన్ని మెరుగుపరుస్తుంది.

7. రైతులకు ముఖ్య సూచనలు

- FMD, HS, BQ, బ్రూసెల్లోసిస్టీకాలు తప్పనిసరి
- తీవ్రమైన పొదుగు వాపులో వెంటనే పశు వైద్యుడిని సంప్రదించాలి
- హెర్బల్ మందులను కూడా సరైన మోతాదులోనే వాడాలి
- ప్రతి చికిత్స రికార్డు నిర్వహించాలి
- సేంద్రీయ ధృవీకరణ ప్రమాణాలను పాటించాలి

ముగింపు: ఆయుర్వేదం మరియు ఎథ్నోవెటర్నరీ జ్ఞానం భారతీయ పశుసంవర్ధక రంగానికి అమూల్యమైన వారసత్వం. ఆధునిక పశు వైద్యం, టీకాలు, పోషకాహారం మరియు సంప్రదాయ ఔషధ జ్ఞానాన్ని సమన్వయం చేయడం ద్వారా తక్కువ వ్యయంతో, పర్యావరణ అనుకూలంగా, అవశేష రహిత పాల ఉత్పత్తి సాధ్యమవుతుంది. శాస్త్రీయ ధృవీకరణతో కూడిన సంప్రదాయ జ్ఞానం భవిష్యత్తు సేంద్రీయ డెయిరీ వ్యవస్థలకు బలమైన పునాది కావచ్చు. (Indian Agricultural Research Journals), ప్రభుత్వ పశు వైద్య శాలలలో కూడా కొంతవరకు ఈ ఆయుర్వేద మందులు ప్రభుత్వం ద్వారా సమకూర్చ బడి, వాడకం జరుగుతుంది

"ఆరోగ్యవంతమైన పశువు, అవశేషాలు లేని పాలు, ఆరోగ్యకరమైన వినియోగదారు" అనే లక్ష్య సాధనలో ఎథ్నోవెటర్నరీ మరియు ఆయుర్వేద పద్ధతులు కీలక భాగస్వాములుగా నిలుస్తాయి.

Policy Brief Transformative Livestock Reforms for a Resilient Telangana (2026–2031)

Prepared by: Dr. Radhakrishna Pulikanti, Dr. M.V. Reddy, IAS (Retd)

1. Executive Summary

The livestock sector in Telangana is a key driver of rural livelihoods, contributing significantly to Agricultural Gross State Value Added (GSVA) and supporting millions of smallholder farmers. Despite strong growth potential, the sector faces structural and emerging challenges including climate stress, disease outbreaks, nutritional deficiencies, weak value chains, and inadequate veterinary infrastructure.

This policy brief proposes a comprehensive reform roadmap (2026–2031) anchored on:

- Climate resilience
- Preventive animal healthcare
- Nutritional security
- Entrepreneurship and business ecosystems
- Institutional strengthening
- Long-term vision planning (up to 2050)

Outcome Targets (by 2031):

- 25–30% increase in farmer income
- 40% reduction in disease incidence
- 50% increase in organized market participation
- Significant employment generation in rural youth

2. Key Challenges

- Increasing climate vulnerability (heat stress, fodder scarcity)
- Rising incidence of transboundary animal diseases
- Hidden hunger due to poor livestock nutrition
- Limited access to veterinary and diagnostic services
- Weak market linkages and value addition systems
- Underdeveloped livestock entrepreneurship ecosystem
- Lack of long-term strategic planning and coordination

3. Strategic Reform Pillars

3.1 Climate-Resilient Livestock Systems (CRLS)

- Promote drought-resilient fodder and silage systems
- Establish climate-smart livestock housing
- Scale hydroponic fodder and water-efficient practices
- Develop carbon-neutral livestock clusters

3.2 Disease Surveillance & Preventive Health Care (DSB–PHC)

- Real-time digital disease surveillance systems
- AI-based outbreak prediction
- Mass vaccination, deworming, and deticking programs
- Strengthened diagnostics and vaccine delivery systems

3.3 Comprehensive Nutritional Program (CNP)

- Integrated fodder, feed, and mineral supplementation
- Balanced ration programs for smallholders
- Targeted nutritional support for vulnerable livestock

3.4 Livestock Business Models (LBMs) & Entrepreneurship

- Promote diversified enterprise models: dairy, sheep, goat, poultry
- Support input supply, processing, diagnostics, and digital platforms
- Establish Livestock Incubation Centers (LICs)

Critical Linkages:

Skill → Credit → Inputs → Technology › Market

3.5 Value Chain & Infrastructure Development (VCPI)

- Meat processing parks and milk chilling centers
- Cold chain logistics and feed processing units
- Export-oriented livestock clusters

3.6 Mobile Veterinary & Diagnostic Services (MVS)

- Expand Mobile Veterinary Units (MVUs)
- Introduce mobile diagnostic labs
- Implement PPP and private delivery models with geographic coverage

3.7 Strengthening Farmer Institutions

- Promote Farmer Producer Organizations (FPOs)
- Strengthen livestock cooperatives

3.8 Financial Risk Protection

- Universal livestock insurance
- Digital animal identification
- Climate-indexed insurance products

4. Governance & Institutional Framework

4.1 Telangana Livestock Development Authority (TLDA)

A dedicated nodal agency to:

- Coordinate policy implementation
- Monitor KPIs through digital dashboards
- Facilitate Public–Private Partnerships

4.2 State-Level Steering Committee

Composition:

Government departments, veterinary university, dairy federation, financial institutions, farmer organizations, and experts

Role:

- Strategic oversight
- Continuous monitoring and course correction

4.3 Long-Term Vision Plan (2026–2050)

- Develop a 25-year roadmap with stakeholder consultations
- Align investments in infrastructure, manpower, and technology
- Integrate global best practices

5. Human Resources & Veterinary Ecosystem

5.1 Workforce Strengthening

- Fill vacancies in veterinary services
- Improve remuneration and career progression
- Expand Rural Livestock Units (RLUs)

5.2 Dynamic Manpower Planning

- Periodic demand-based assessment
- Expand veterinary colleges and specialized domains
- Align education with global employment opportunities

6. Implementation Roadmap (2026–2031)

Year 1: Digital systems, surveillance rollout

Year 2: Infrastructure expansion

Year 3: Genetic & nutrition scaling

Year 4: Enterprise & export clusters

Year 5: Climate certification & evaluation

7. Policy Recommendations

1. Launch a State Livestock Vision 2050 initiative
2. Establish TLDA as the apex coordinating body
3. Scale Preventive Health Programs statewide
4. Implement Comprehensive Nutritional Programs
5. Promote Livestock Entrepreneurship Ecosystem
6. Expand Mobile Veterinary & Diagnostic Services
7. Strengthen FPOs and Cooperatives
8. Ensure adequate budget allocation and resource planning
9. Create a State-Level Steering Committee
10. Institutionalize dynamic manpower and education planning

8. Conclusion

Livestock sector transformation is central to achieving inclusive rural growth, nutritional security, and economic resilience in Telangana. A convergence-driven, technology-enabled, and farmer-centric approach—supported by strong governance and long-term vision—can position Telangana as a national leader in livestockinnovation.

This is not merely a sectoral reform—it is a strategic investment in rural prosperityand Viksit Bharat @2047. ◆

RABIES......A preventable Zoonotic Disease

(A disease that is 100% fatal, yet 100% preventable)

Dr.Madhusudan, *Joint Director (AH) (Rtd)* • **Dr.L.Sudhakar Rao,** *Joint Director (AH) (Rtd)*

My first week as a Veterinary Assistant Surgeon in Nadigudem mandal (present-day Suryapet district) offered an unforgettable lesson in clinical observation. On a pleasant August morning, a cow was presented for Artificial Insemination. As routine, I began history-taking and instructed my assistant to prepare the AI gun. During rectal examination, I discovered the cow was already pregnant, something even the owner was unaware of.

While evaluating why the animal showed estrus-like signs despite pregnancy, I noticed a peculiar staring look. This raised suspicion of rabies. I cautioned the owner, but he dismissed the possibility of a dog bite. Being newly appointed, he did not trust my judgment and sought another veterinarian's opinion. The senior veterinarian confirmed pregnancy but did not identify rabies. By the third day, the cow developed aggression, validating my suspicion. That incident earned me the trust of the villagers for nearly a decade.

1. Introduction

Rabies is one of humanity's oldest and most feared zoonotic diseases. It occupies a unique place in medicine because once clinical signs appear, it is almost invariably fatal, yet it remains entirely preventable with timely intervention. The term "rabies" originates from Latin meaning madness, while the Sanskrit "Rabhas" signifies violence—apt descriptions of the dramatic behavioral changes seen in affected animals and humans.

World Rabies Day is observed on 28 September, commemorating Louis Pasteur, who in 1885 saved a 9 year old boy using the first effective rabies vaccine—an achievement that changed the course of medical history.

2. Global Burden

Rabies causes approximately 59,000 human deaths annually, with India contributing nearly 18,000–20,000 of these. The disease persists due to free-roaming dog populations, limited awareness, delayed medical care, and socio-cultural beliefs. Children are especially vulnerable because they often fail to report minor bites.

In contrast, the United States records only 1–3 deaths per year, mostly due to exposure to vampire bats. Yet, 60,000–100,000 Americans receive preventive rabies vaccinations annually.

3. Etiology and Reservoir Hosts

Rabies is caused by a neurotropic RNA virus of the genus Lyssavirus (family Rhabdoviridae). The virus is bullet-shaped and has a strong affinity for nervous tissue. All warm-blooded mammals are susceptible; birds are resistant due to higher body temperatures.

In India, dogs account for more than 95% of human rabies cases. Free-roaming dogs typically enter breeding cycles post-monsoon (August–December), leading to increased aggression and bite incidents. Contrary to popular belief, thunderstorms have no role in triggering rabies symptoms.

Vampire bats in South and Central America are asymptomatic carriers. Indian bats, though not reservoirs, can still transmit rabies.

4. Transmission and Pathogenesis

Rabies spreads primarily through infected saliva, usually via bites. Transmission also occurs when saliva contacts fresh wounds or mucous membranes. Any wound that bled within the last 24 hours is vulnerable if exposed to infected saliva. Saliva entering the conjunctiva or nasal mucosa can also cause infection.

The virus is highly sensitive to environmental conditions. Dried saliva or saliva exposed to sunlight rapidly loses infectivity. The virus cannot penetrate intact skin.

After inoculation, the virus replicates in muscle tissue at the bite site. Early symptoms may include pain, tingling, or itching. The virus then enters peripheral nerves and travels toward the brain via retrograde axonal transport at 8–100 mm/day. This slow progression explains the variable incubation period—typically 1–3 months, but documented cases extend up to 25 years.

Bite location influences severity. Cattle and buffaloes are often bitten on the muzzle, where olfactory nerves are abundant and close to the brain. Humans are commonly bitten on the calf.

5. Clinical Manifestations in Animals

Rabies presents in two forms:

5.1 Furious (Encephalitic) Form

- Sudden behavioral changes
- Aggression
- Aimless wandering
- Fly-catching behavior
- Pica
- Excessive vocalization
- Yawning
- Frequent urination

Aggression results from reduced serotonin activity and viral interference with nicotinic acetylcholine receptors, causing impulsivity and loss of fear.

5.2 Dumb (Paralytic) Form

- Loss of appetite
- Indifference to surroundings
- Progressive paralysis
- Profuse salivation
- Flattening of the abdomen due to abdominal muscle paralysis

Cattle and buffaloes produce 100–200 liters of saliva daily. Paralysis of swallowing muscles causes saliva to foam and spill. Virus reaches salivary glands two days before symptoms appear, making saliva infectious.Animals may chew inanimate objects, injuring the tongue. Horn breakage due to aggression is common. All infected animals die within 3–8 days of symptom onset. There is no carrier state except in vampire bats.Hydrophobia is not a prominent symptom in animals, despite common myths.

6. Clinical Manifestations in Humans

Human rabies begins with non-specific symptoms:

- Fever
- Malaise
- Headache
- Muscle pain
- Itching at the bite site

Neurological symptoms follow:

- Agitation
- Hallucinations
- Aerophobia
- Photophobia
- Hydrophobia

Death occurs due to respiratory paralysis.

7. Diagnosis

Rabies is diagnosed clinically while the animal is alive. After death, confirmation requires laboratory testing. The Direct Fluorescent Antibody Test (DFAT) on brain tissue is the gold standard. Negri bodies may be seen but are not always present.

A dog that remains healthy for 10 days after biting is considered non-infectious at the time of the bite.

8. Treatment – Myths vs Reality

Traditional beliefs, such as consuming rabid dog liver or burning woundsare ineffective and dangerous.Once symptoms appear, rabies has no cure.

9. WHO Exposure Categories & PEP

Category I: Touching animals, licks on intact skin → No treatment

Category II: Minor scratches → Vaccination

Category III: Bites, deep wounds, mucosal exposure → RIG + Vaccine

Post-Exposure Prophylaxis (PEP)

PEP aims to stop the virus before it reaches the brain. It includes:

1. Immediate wound washing for 15 minutes
2. Rabies Immunoglobulin (RIG) for Category III

3. Anti-Rabies Vaccine (ARV) on days 0, 3, 7, 14, 28, 90

ARV must be given in the deltoid muscle, never the gluteal region.

10. Survivors

Clinical rabies survival is extremely rare. The first documented survivor was Jeanna Giese (USA) in 2004 via the Milwaukee Protocol. India has recorded 17 survivors, including Sai Kiran from Telangana, who recovered after prolonged treatment at NIMHANS.

11. Prevention & One Health Approach

Rabies control requires:

- Vaccinating 70% of dog populations
- Responsible pet ownership
- Waste management
- Public awareness
- Universal access to PEP

Stray dog eradication is nearly impossible due to rapid population replacement. Rodent bites, bat collisions, and unusual animal aggression should always be treated as suspicious.

Milk from rabies-suspected cattle is safe once boiled, as rabies does not cause viremia.

Conclusion

Rabies is one of the deadliest yet most preventable diseases. With timely wound care, RIG, vaccination, and mass dog immunization, nearly every death can be avoided. Every bite matters. Every dose counts. Every preventable death is one too many. ◆

The Fascinating Story of a Purged Pandemic (1714–2011) - A Rewind

Dr.Piedy Sriramulu, *Additional Director (AH) (Rtd)*

Some stories are meant to be retold. This is a story of the "Invisible Power of Unsung Heroes and Visible Impact." The success story of the perseverance and resilience of Vets.

In **2006** itself, our country was declared a province **free from rinderpest,** i.e., ten years after the completion of vaccination work (including five years of clinical and sero-surveillance as per the protocol).

On **28 June 2011**, the Food & Agriculture Organisation of the United Nations held a special ceremony and declared the "Elimination of Rinderpest disease from the globe".The successful campaign was a barometer of the dedication of Veterinarians. It is also an extraordinary story about the workings of a veterinarian's mind, judgment, and imagination—a worthwhile reminiscence.

Rinderpest disease was a contagious disease of cattle that could kill 95 per cent of infected animals. Rinderpest ravaged the world, leading to famines due to heavy cattle mortality, especially of bullocks, which were crucial for tilling farmland and transporting food grains. The idea of rinderpest eradication was locked in limbo for a long time in the Indian sub-continent.

The long campaign to conquer rinderpest is a tribute to the skills and bravery of Veterinarians who fought the disease in remote and war-torn areas, as well as in arid regions across Africa and around the world. Another highlight in India was the elimination of the scourge, only with vaccination, without the slaughter policy in the 21st century. The silent architects behind this compelling story of rinderpest eradication are ' we the Vets.

Rinderpest eradication has become a beacon of scientific excellence for animal healthcare and human welfare. The global rinderpest eradication programme(GREP) offered three important lessons for the international community: i. The importance of scientific and technical prowess, ii. The necessity of appreciating political, economic, and social contexts for implementing such campaigns, and iii. The wisdom of incorporating campaigns into existing programmes and organisations when possible. Rinderpest Eradication in our country marked a significant milestone for future disease eradication programmes.

Can you believe that our Vets in Andhra Pradesh(then a combined state) could vaccinate 27.14 million cattle and buffaloes(more than 90 per cent) spread over in 37,909 habitations (villages, hamlets in plains and nooks & corners of tribal areas) in eighteen months(1994-1996).

One cannot undermine the sacrifices, hard work, pain, and the amazing efforts that our Vets, the unsung heroes, put in.

Rinderpest disease was the first animal disease to be eradicated globally, while smallpox was the first human disease eradicated in 1980. The global eradication of rinderpest disease was a trailblazer in the animal health scenario.

As Vets, we made history. You also make history every day. This may sound romantic, but it is true. The Veterinary profession's legacy is perhaps most vividly reflected in its people— a proud testament to its role in the eradication of rinderpest disease in our country, with the support of researchers, livestock farmers, and people in governance

A Timeline of Rinderpest Disease Eradication.

> **1500 - 500 BC:** Old treatises written on Palm leaves during the Vedic period in India suggest a description of Rinderpest-like disease in cattle.

> **1752:** The presence of Rinderpest was traced in Assam area cattle in India for the first time

- **1868:** Establishment of the Indian Cattle Plague Commission
- **1871:** The occurrence of Rinderpest was confirmed by the Indian Cattle Plague Commission.
- **1889:** Establishment of the Imperial Bacteriological Laboratory (IBL), Poona.
- **1891:** Establishment of the Civil Veterinary Department in the country
- **1893:** The IBL shifted to Mukteshwar, now known as the Indian Veterinary Research Institute (IVRI), with rinderpest research as its thrust area.
- **1897:** Robert Koch visited the Mukteshwar laboratory, confirmed that the disease in India was similar to that of Rinderpest in South Africa. Bile from infected cattle was tested as a vaccine, but the results were discouraging.
- **1899:** Antirinderpest serum was developed at Mukteshwar for passive protection for two weeks.
- **1920:** Serum simultaneous method of vaccination was standardised which proved to be superior to antirinderpest serum.
- **1927:** Dr J.T. Edward at Mukteshwar made a breakthrough discovery by developing an attenuated immunogenic vaccine by serially passaging(six hundred times) the virus in goats, which provided lifelong immunity in native cattle.
- **1931:** Serum-simultaneous method of vaccination was replaced by the Goat Tissue Rinderpest Virus (GTRV) Vaccine for plain cattle of India.
- **1936:** Desiccated vaccine (goat spleen powder) developed at Mukteshwar laboratory was used in Punjab state under field conditions for the control of Rinderpest.
- **1954:** A Pilot Project on RP vaccination was started in 18 districts of Andhra, Karnataka, and Maharashtra.
- **1956-64:** Systematic vaccination campaigns were organised in North, West, Central, and East India.
- **1965-74:** Systematic vaccination campaigns were conducted in Southern India
- **1966-67:**The Kabete 'O' Virus Vaccine (cell-culture) was introduced in India.
- **1983:** The Task Force on Rinderpest was formed by the Government of India. The committee identified only eight states with no rinderpest incidence. And grouped the states into three major categories— high risk (>5 outbreaks), medium risk (2-5 outbreaks), and disease-free.
- **1989:** Project ALA/89/04 "Strengthening of veterinary services of livestock disease control with special emphasis on Rinderpest eradication" was signed by the Govt. of India and the European Economic Commission
- **1992:** The National Project on Rinderpest Eradication (NPRE) was initiated by the government of India with financial support from the European Union.
- **1995:** The last outbreak of Rinderpest occurred in the North Arcot district of Tamil Nadu in India.
- **1998:** The first stage of "Provisional freedom from Rinderpest disease" for the whole country was achieved.
- **2000:**All vaccinations against Rinderpest were stopped by October 2000 in India.
- **2004:** India achieved "Freedom from Rinderpest disease" status from OIE.
- **2006:** The International Committee of the World Organisation for Animal Health(OIE), recognised India as free from Rinderpest infection.
- **2011:** FAO, on June 28, in Rome, declared the Eradication of Rinderpest infection from the globe. ◆

Preventive Brain & Spine Health in Digital Era - Day to Daycare Perspective
By Dr. Mohana Sasanka.. KIMS-Sunshine Hospitals, Begumpet, Hyderabad

A book on Gaushalas authored by our Proud TRVA members Dr.A.Anjaiah, Dr.P.Anil Kumar and Dr.Sivaram

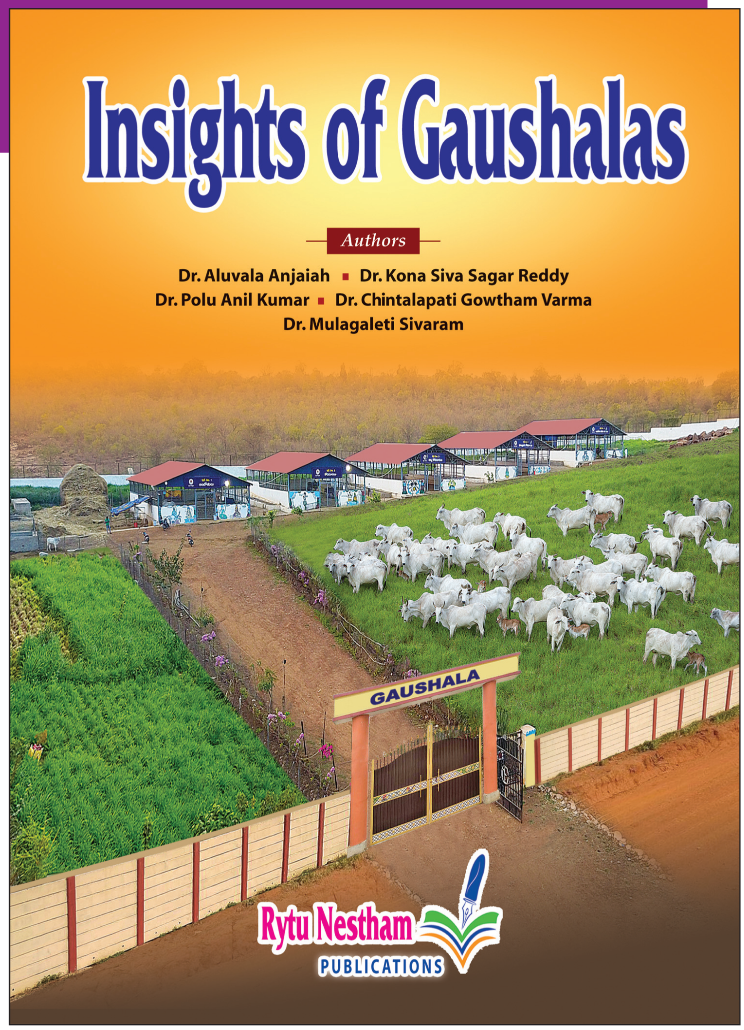

Printed and Published by: **TELANGANA RETIRED VETERINARIANS ASSOCIATION**
H.No. 10-2-228, Room No. 6, VBRI Campus, VET's Home, Shanthinagar, Masab Tank, Hyderabad, Telangana State - 500 028.
Mobile: 9676711424, Mail: trva2024@gmail.com, Website: **https://trva.in**
Printed at : Sai Likhita Printers, Khairatabad, Hyderabad. Ph: 7207045979